

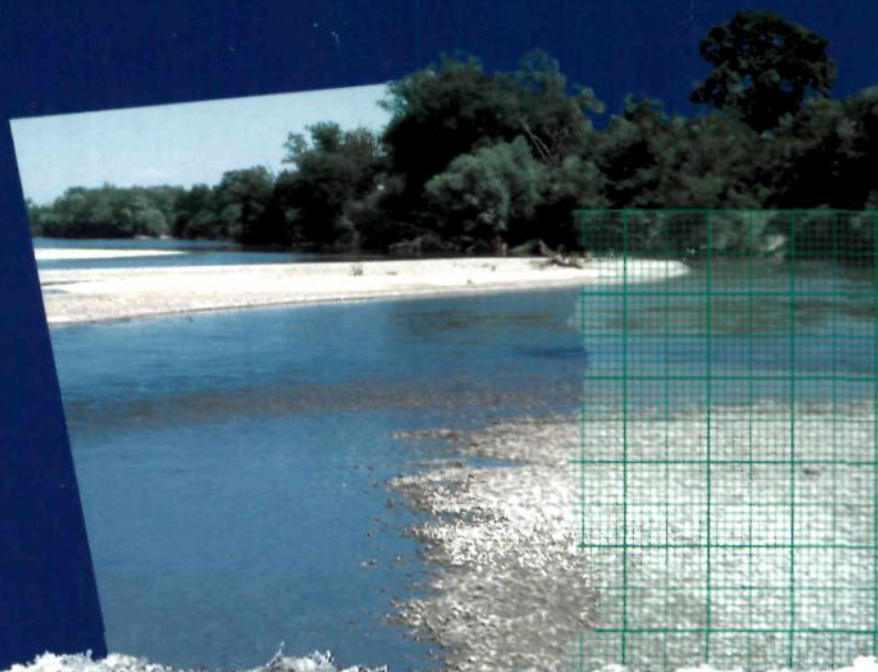
MER Grensmaas Hoofdlijnen

S95.121
2e

Provincie Limburg

Hoofdrapport A

Werken aan
de Maas van morgen

Werken aan
de Maas van morgen

Hoofdrapport A Hoofdpijnen
van het Milieu-effectrapport Grensmaas

MER GRENSMAAS

Initiatiefnemer en bevoegd gezag:

Provincie Limburg

Inhoudelijke begeleiding en uitgave:

Projectorganisatie De Maaswerken (een samenwerkingsverband van de Provincie Limburg, het ministerie van Verkeer en Waterstaat en het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij)

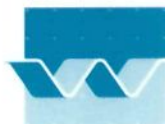

Voor extra exemplaren van dit rapport kunt u contact opnemen met:

De Maaswerken
Postbus 1593
6201 BN Maastricht
Telefoon 043-3870339
Telefax 043-3618526

Opstellers MER

Consortium IWACO/CSO/WL
Aubeldomein 19
6229 EB Maastricht
Telefoon 043-3566200
Telefax 043-3612352

VOORWOORD

Het ministerie van Verkeer & Waterstaat, het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de provincie Limburg hebben eind 1992 afgesproken gezamenlijk een plan te ontwikkelen om langs de Maas tussen Maastricht en Roosteren grindwinning in te zetten voor natuurontwikkeling. Einddoel is een sterk verbrede Grensmaas met grind- en zandbanken, nevengeulen, gevarieerde oevers, grazige vlakten, ruigten en oobossen, kortom, een gebied waarin veel plante- en diersoorten die karakteristiek zijn voor een grindrivier zich thuis voelen. Bovendien zal de dreiging van hoogwaters voor de bewoners langs de Grensmaas na uitvoering van het project sterk verminderd zijn.

In 1994 is de provincie Limburg gestart met een m.e.r. procedure om de voorgestelde rivierverruimingsmaatregelen op milieu-effecten te toetsen. Daarbij kijken de twee ministeries vanuit hun eigen taken en verantwoordelijkheden nadrukkelijk over de schouder van de provincie mee. De drie partijen zullen hun voorgenomen beleid gezamenlijk in het Streekplan Grensmaas kenbaar maken.

Na de overstromingen van 1993 en 1995 hebben Rijk en provincie afgesproken dat het Grensmaas-project tevens moet leiden tot beperking van de wateroverlast. Daarbij is vastgesteld dat deze doelstelling leidend is tot 2006. Met de ondertekening van een bestuursovereenkomst in april 1997 is daarbij tevens afgesproken dat Rijk en provincie het Grensmaasproject en het project Zandmaas/Maasroute voortaan in één projectorganisatie verder zullen uitwerken. Deze projectorganisatie draagt de naam: "De Maaswerken".

De beslissing om tot rivierverruiming van de Grensmaas over te gaan dient, hoezeer ook gestimuleerd door de recente hoogwaters en het perspectief van een omvangrijk natuurgebied, gebaseerd te zijn op adequate informatie over de effecten van de voorgestelde ingrepen en de gevolgen voor de functies die in en langs de Grensmaas aanwezig zijn en in de toekomst ontwikkeld kunnen worden.

Het resulterende MER Grensmaas is een bijzonder, veelomvattend en complex MER. Bijzonder, omdat het meenemen van natuurontwikkeling in de bele milieu-effectanalyse een nieuw perspectief op het instrument m.e.r. biedt. Effecten op natuur en landschap hebben niet als beperkende factor of sluitpost gewerkt, maar als richtinggevend en als inspiratiebron voor het ontwerp-proces. Veelomvattend, omdat in dit MER tevens aandacht is besteed aan grensoverschrijdende effecten. Complex, omdat onderzoek is gedaan naar ingrepen die tot op beden feitelijk nergens in die omvang hebben plaatsgevonden.

Een bijzonder aspect is, dat het MER als ontwerpinstrument is gebruikt. Vanuit het oorspronkelijke voor-nemen (het Concept Stroming) zoals weergegeven in de startnotitie, zijn verkenningen uitgevoerd, vele varianten geanalyseerd en is toegewerkt naar een voorkeursaanpak.

Het MER Grensmaas is opgesteld door een consortium bestaande uit de partners IWACO, WL en CSO, bij-gestaan door een aantal adviseurs op deelgebieden.

Het MER omvat een samenvatting, een hoofdrapport (deel A en B), een negental deelrapporten en een dertigtal technische rapporten.

U hebt thans het hoofdrapport Deel A: Hoofddijnen in handen. Dit rapport is opgesteld onder verantwoor-delijkheid van het consortium IWACO/WL/CSO, door het MER-Coördinatieteam: Drs. J.J. van der Som-men van IWACO, Dr. G.B.M. Pedrolí van het WL en Drs. C. Kleijn van CSO.

Projectdirecteur van De Maaswerken,

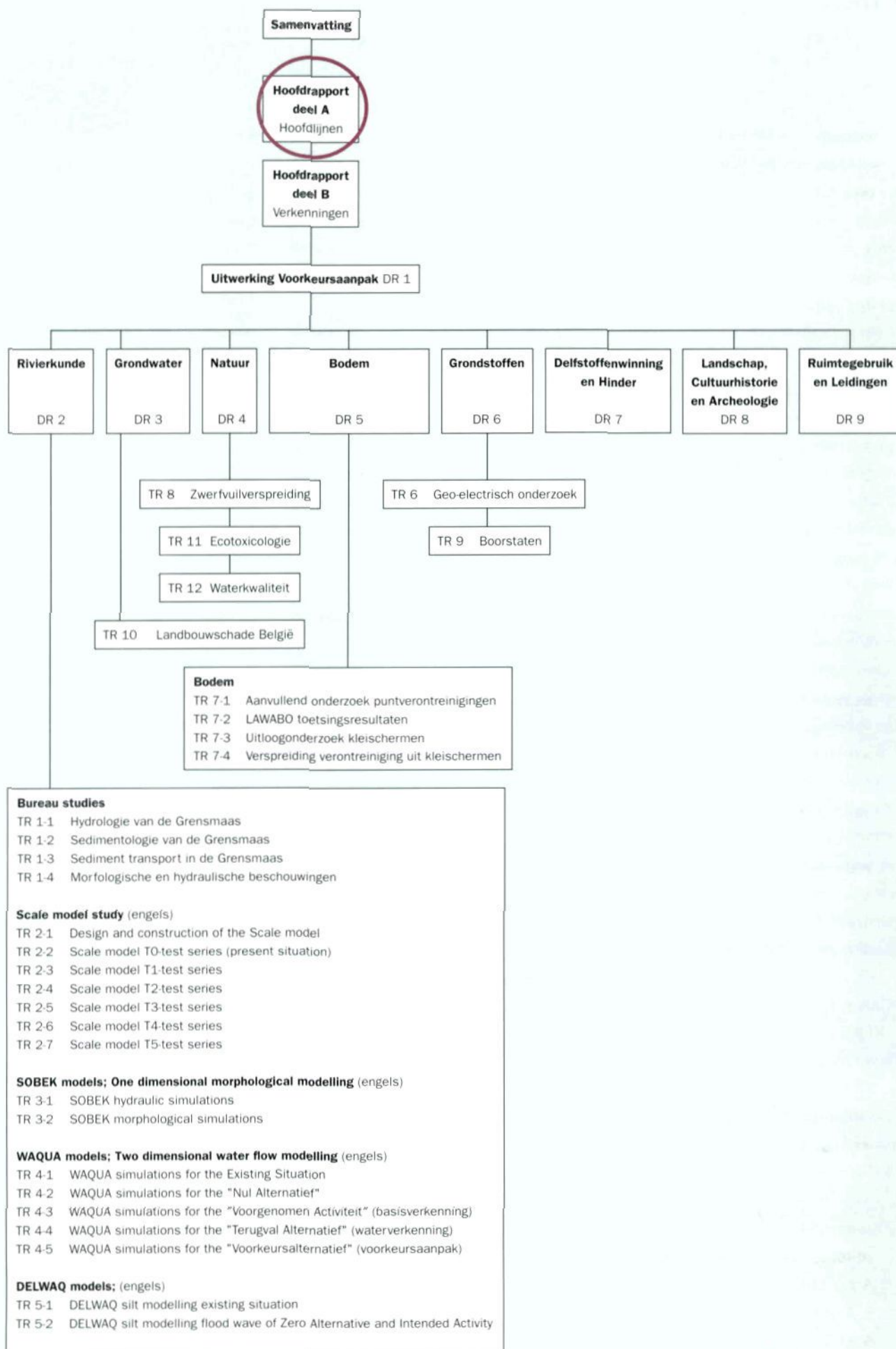

J. H. Huurman

hoofdrapport

deelrapporten

technische rapporten

Inhoudsopgave

VOORWOORD	2
1 INLEIDING	11
1.1 Het initiatief	11
1.2 Het Streekplan Grensmaas en de m.e.r. Grensmaas	13
1.3 m.e.r. in grensoverschrijdend verband	14
1.4 De opbouw van het MER	15
1.5 Leeswijzer deel A	17
2 ACHTERGRONDEN VAN HET INITIATIEF	18
2.1 Probleemstelling	18
2.2 Doelstelling	19
2.3 Beleidskader	21
2.3.1 Veranderende inzichten	21
2.3.2 Reeds genomen besluiten	21
2.3.3 Uitvoeringsbesluiten	21
2.4 Relatie met België	23
2.4.1 Bestaande afspraken	23
2.4.2 Naar een gezamenlijke ontwikkelingsvisie	23
3 BESLUITVORMING EN TOETSINGSKADER	27
3.1 Het Streekplan Grensmaas	27
3.2 Nog te nemen besluiten	27
3.3 Besluitvormingsprocedures	29
3.4 Toetsingskader voor de Voorkeursaanpak	30
4 WERKWIJZE	33
4.1 Algemeen	33
4.2 Inventarisatie	33
4.3 Het ontwerpproces	35
4.3.1 Uitgangspunten voor het ontwerpproces	35
4.3.2 De Basisverkenning	36
4.3.3 De Waterverkenning	37
4.3.4 De Milieuverkenning	37
4.3.5 De Uitvoeringsverkenning	38
4.3.6 Ontwerpcriteria Voorkeursaanpak	38
4.4 Eindbeoordeling	39
4.4.1 Effecten en evaluatie Voorkeursaanpak	39
4.4.2 Effectbeoordelingssystematiek	40
5 HUIDIGE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELING	43
5.1 Inleiding	43
5.2 Ligging van het plangebied	43
5.3 Geo(morfo)logie en geohydrologie	44
5.3.1 Geologie	44

5.3.2	Geomorfologie en bodemkundige opbouw	45
5.3.3	Grondwatersysteem en -stroming	50
5.4	Riviersysteem	51
5.4.1	Rivierdynamiek	51
5.4.2	Waterstanden en overstromingsgebieden	54
5.5	Natuur	55
5.5.1	Bestaande natuurwaarden	55
5.5.2	Nieuwe natuurwaarden	58
5.5.3	Ecotoxiciteit	60
5.6	Landschap en cultuurhistorie	61
5.6.1	Aardkundige waarden	61
5.6.2	Historisch geografische waarden	63
5.6.3	Archeologische waarden	64
5.6.4	Landschapsbeeld	65
5.7	Milieukwaliteit	66
5.7.1	Bodem	66
5.7.2	Grondwater	70
5.7.3	Oppervlaktewater	73
5.7.4	Geluid- en stofbelasting	75
5.8	Sociaal-economische functies	78
5.8.1	Landbouw	78
5.8.2	Recreatie	79
5.8.3	Delfstoffenwinning	80
5.8.4	Grondwaterwinning	82
5.8.5	Wonen en werken	83
5.8.6	Verkeer en vervoer	84
6	DE VOORKEURSAANPAK	87
6.1	De voorkeursaanpak als resultaat van het ontwerpproces	87
6.1.1	Inleiding	87
6.1.2	Relatie met Concept Stroming en de startnotitie	87
6.1.3	Leeswijzer	88
6.1.4	Effecten na ingreep en tijdelijke effecten	88
6.2	De ingrepen	89
6.2.1	Verruiming van het rivierbed	89
6.2.2	Kleischermen	91
6.2.3	Onvergraven natuurgebied	92
6.3	Uitvoering, fasering en logistiek	94
6.3.1	Fasering	94
6.3.2	Uitvoering	95
6.4	Gebruik en beheer	105
6.4.1	Het toekomstige Grensmaasgebied	105
6.4.2	Ontwikkelingsrichting	105
6.4.3	Beheer	106
6.4.4	Recreatief medegebruik	108
6.5	Effecten voorkeursaanpak op het riviersysteem	108
6.5.1	Rivierdynamiek	109
6.5.2	Waterstanden en overstromingsgebieden	111
6.6	Effecten voorkeursaanpak op natuur	116
6.6.1	Inleiding en overzicht	116

6.6.2	Effecten op bestaande natuurwaarden	119
6.6.3	Effecten op nieuwe natuurwaarden	121
6.6.4	Ecotoxiciteit	125
6.7	Effecten op landschap, cultuurhistorie en archeologie	126
6.7.1	Inleiding	126
6.7.2	Aardkundige waarden	126
6.7.3	Historisch-geografische waarden	128
6.7.4	Archeologische waarden	129
6.7.5	Landschapsbeeld	131
6.8	Effecten op milieukwaliteit	131
6.8.1	Bodem	131
6.8.2	Grondwater	133
6.8.3	Oppervlaktewater	133
6.8.4	Geluid- en stofbelasting	136
6.9	Effecten op sociaal-economische functies	138
6.9.1	Landbouw	138
6.9.2	Recreatie	139
6.9.3	Delfstoffenwinning	139
6.9.4	Grondwaterwinning	141
6.9.5	Wonen en werken	141
6.9.6	Verkeer en vervoer	141
7	BEOORDELING VOORKEURSAANPAK EN PLAN-OPTIES	143
7.1	Toetsing voorkeursaanpak aan doelstellingen, wet- en regelgeving en beleid	143
7.1.1	Toetsing aan de doelstellingen	143
7.1.2	Toetsing aan de relevante wet- en regelgeving	144
7.1.3	Toetsing aan de overige beleidskaders	146
7.2	Effectvergelijking Voorkeursaanpak en nulalternatief	147
7.3	Plan-opties	156
7.3.1	Aanleiding voor plan-opties	156
7.3.2	Overzicht plan-opties	157
7.4	Conclusies	165
8	LEEMTEN IN KENNIS EN EVALUATIE ACHTERAF	166
8.1	Inleiding	166
8.2	Ingrepen	166
8.3	Uitvoering	168
8.4	Rivierbeheer	168
8.5	Geohydrologie	169
8.6	Natuur	171
8.7	Landschap en cultuurhistorie	172
8.8	Milieukwaliteit	172
8.8.1	Bodem	172
8.8.2	Geluid en stofbelasting	173
8.9	Sociaal economische functies	173
8.9.1	Landbouw	173
9	REFERENTIES	174

FIGUREN

1.1	Plangebied	10
1.2	Basisprincipes ingrepen	12
1.3	Relaties tussen de MER-onderdelen	15
2.1	Strategie Boertien 2b	18
2.2	Speciewinningslocaties 1995 (Roer & Overmaas)	22
2.3	"Levende Grensmaas"	25
3.1	Afbakening plangebied Grensmaasproject met indeling betrokken gemeenten	29
3.2	Procedureschema planvorming, besluitvorming en voorbereiding Grensmaasproject	30
4.1	Schematische weergave van de werkwijze	34
4.2	Schematische weergave van het MER-ontwerpproces	36
5.1	Ligging van de Maas en de Grensmaasvallei	43
5.2	De geologische ondergrond van de Grensmaasvallei	45
5.3	Reeks stroomgeulen volgens Paulissen (1973)	46
5.4	De Grensmaasvallei in Nederland en Vlaanderen	47
5.5	Schematische opbouw van het geohydrologisch systeem	48
5.6	Grondwatersysteem en -stroming	49
5.7	Waterstanden langs de Grensmaas bij de verschillende afvoeren	52
5.8	Inundatiegebied bij een 1/250 jaar afvoermaximum in de huidige situatie	53
5.9	Pleisterlaag	54
5.10	Bestaande toestand van de aardkundige waarden in het Grensmaasgebied	62
5.11	Verspreiding van bekende archeologische vindplaatsen en losse vondsten	64
5.12	Industrie- en drinkwaterwinningen	81
5.13	Ligging van grensoverschrijdende leidingen	85
6.1	De ingrepen	89
6.2	Inrichting kleischerm Aan de Maas	91
6.3	Verwerkingsinstallaties in relatie tot verschepingslocaties in de twee uitvoerende fasen	94
6.4	Planning van de winwerkzaamheden	95
6.5	Mogelijke verplaatsing van de Thalweg op de langere termijn (Voorkeursaanpak)	111
6.6	Beeld van het inundatiegebied in het noordelijk deel van het studiegebied voor de huidige situatie en de Voorkeursaanpak bij een 1/250 jaarafvoer	112
6.7	Beeld van het inundatiegebied in het zuidelijk deel van het studiegebied voor de huidige situatie en de Voorkeursaanpak bij een 1/250 jaarafvoer	113
6.8	Kadehoogte in relatie tot beschermingsniveau bij hoogwater (1/250) direct na uitvoering (T0) en na 20 jaar	115
6.9	Inundatiegebied Voorkeursaanpak bij een 1/1250 jaar afvoermaximum	117
6.10	Ecotootypen	124
6.11	Archeologische potentiezones in de Grensmaaslocaties	130
6.12	Stijghoogteverandering in het eerste watervoerend pakket bij gemiddelde Maasafvoer	133
6.13	Landbouwschade in Nederland en België	140

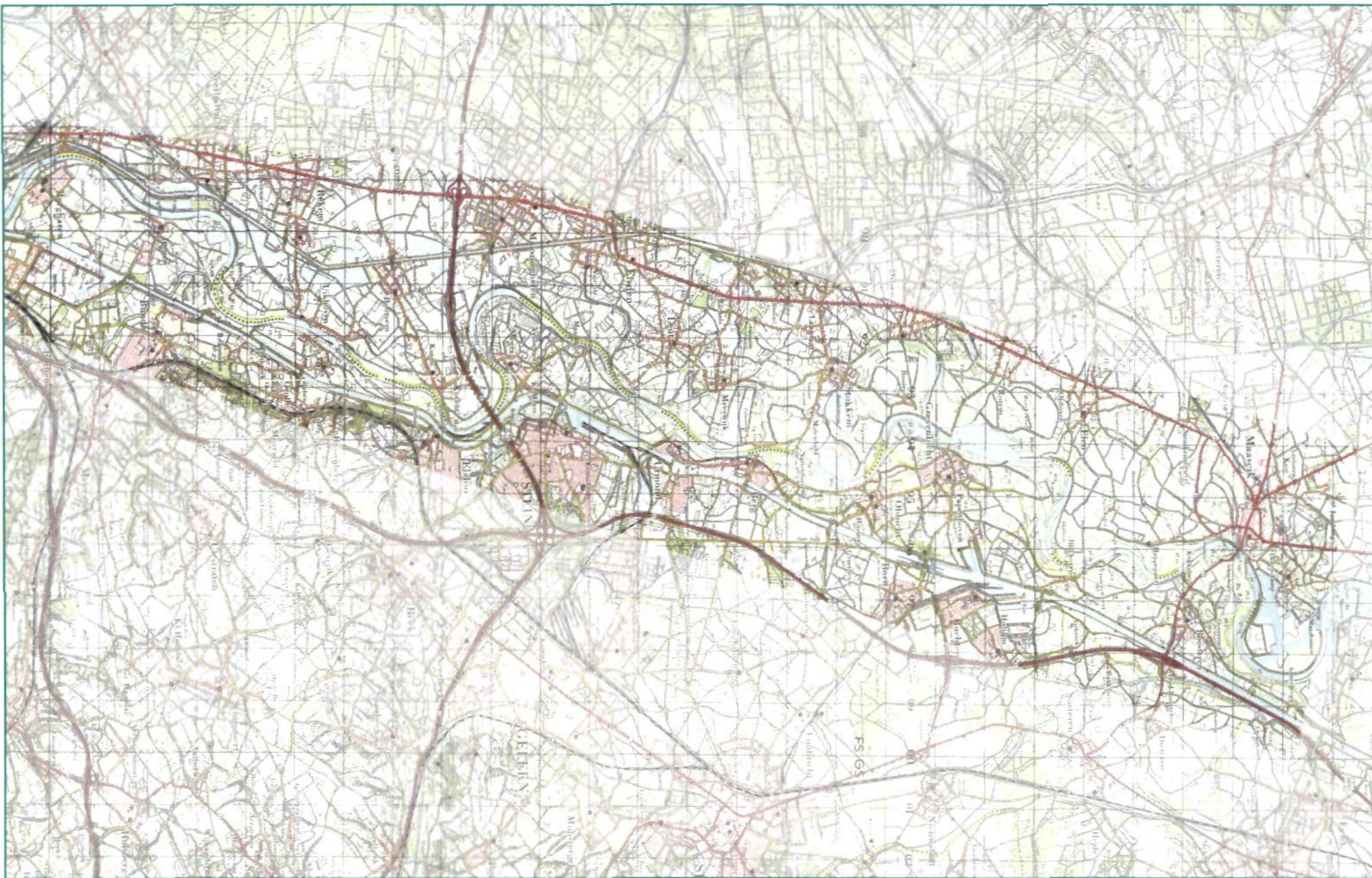
TABELLEN

1.1	Inhoud van de deelrapporten	16
2.1	Kaderstellende beleidsbesluiten	20
3.1	Voorwaardenstellende besluiten	31
4.1	Thema's en aspecten effectbeoordeling	40
4.2	Overzicht van beoordelingsthema's, -aspecten en -parameters	41
5.1	Streefbeeld ecotopen in het Grensmaasgebied	59

5.2	Hoeveelheden vrijkomende klei uitgesplitst naar verontreinigingsgraad	68
5.3	Samenvattend overzicht puntverontreinigingen die binnen de ontgrondings-locaties liggen	69
5.4	Beschikbare metingen grondwaterkwaliteit op korte afstand van de Grensmaas	71
5.5	Belangrijkste resultaten van de veldverkenning zwerfvuil (1993)	74
5.6	Industrieterreinen en bedrijven die geluidbelasting veroorzaken	75
5.7	Aantal gehinderden door geluidbelasting in het Grensmaasgebied	76
5.8	Overzicht huidige industriële stofbronnen in Nederland en Vlaanderen	77
5.9	Drinkwaterwinningen in Nederland en Vlaanderen in het plan- en studiegebied	82
5.10	Inwonersaantallen in de woonkernen in het Grensmaasgebied en omgeving	83
5.11	Richtcijfers voor de woningbouw in de periode 1995-2004	83
6.1	Oppervlakteverdeling Voorkeursaanpak	96
6.2	Hoeveelheden grind, zand en klei vrijkomend bij de Voorkeursaanpak	96
6.3	Inzet materieel en afgraaftijd	99
6.4	Verwerkingscapaciteit, verwerkingsduur en opbrengst per verwerkings-inrichting in fase 1	100
6.5	Verwerkingscapaciteit, verwerkingsduur en opbrengst per verwerkings-inrichting in fase 2	101
6.6	Overzicht grindopbrengst fase 1 en fase 2 per verwerkingsinrichting	102
6.7	Ritgegevens en gemiddeld benodigd aantal dumpers per graafmachine in fase 1 en 2, Voorkeursaanpak	103
6.8	Positieve effecten van abiotische processen langs een natuurlijke grindrivier	106
6.9	Oppervlakteverdeling natuurecotopen Voorkeursaanpak	124
6.10	Overzicht effecten VKA op bestaande aardkundige waarden	127
6.11	Overzicht effecten VKA op historisch-geografische waarden	128
6.12	Inschatting van de omvang van de te verwijderen puntverontreinigingen	132
7.1	Overzicht mogelijke afwijkingen van de Voorkeursaanpak (plan-opties)	157
7.2	Plan-opties dynamiek Thalweg	158
7.3	Plan-opties uitvoering Vlaamse locaties	158
7.4	Plan-opties aanpak flessenhalzen	159
7.5	Plan-opties bereiken vereist beschermingsniveau	159
7.6	Plan-opties aanpassen insteekhoogte stroomgeulverbreding	160
7.7	Plan-opties beperking hinder	161
7.8	Plan-opties verwerking toutvenant	161
7.9	Plan-opties verwerking verontreinigd bodemmateriaal	162
7.10	Plan-opties aanleg havens	163
7.11	Plan-opties stroomgeulverbreding Roosteren	164
7.12	Plan-opties kleiberging Aan de Maas	164
7.13	Plan-opties kleiberging Urmond	164
7.14	Plan-opties Mors	165

BIJLAGEN

A	Oppervlakken, dimensionering kleischermen en hoeveelheden vrijkomend klei en toutvenant bij de Voorkeursaanpak	177
B	Toelichting op benodigde vergunningen en ontheffingen voor de uitvoering van het Streekplan Grensmaas	180
C	Kaartbijlage Voorkeursaanpak	183
D	Gebruikte afkortingen	187
E	Omschrijving van woorden en begrippen	188

1 INLEIDING

1.1 HET INITIATIEF

In de loop van de jaren tachtig groeide in Limburg de maatschappelijke weerstand tegen de grootschalige winning van grind, die resulteert in grote en diepe plassen. Daarom zocht de provincie Limburg naar een maatschappelijk meer verantwoorde afbouw van de grindwinning: ecologisch herstel van de rivier de Maas in combinatie met grindwinning.

In 1990 onderzocht Bureau Stroming in opdracht van de provincie Limburg de mogelijkheden voor natuurontwikkeling in relatie tot grindwinning langs de Limburgse Maas. Dit onderzoek resulteerde in het rapport "Toekomst voor een Grindrivier", dat voor de Grensmaas uitgaat van de volgende drie basisprincipes:

- verbreding van de stroomgeul van de rivier tussen Maastricht en Roosteren;
- verlaging van de aan de nieuwe, verbrede stroomgeul grenzende terreinen (weerdverlaging);
- aanleg van kleischermen (verwerking van het vrijkomende kleidek in diepere winningen).

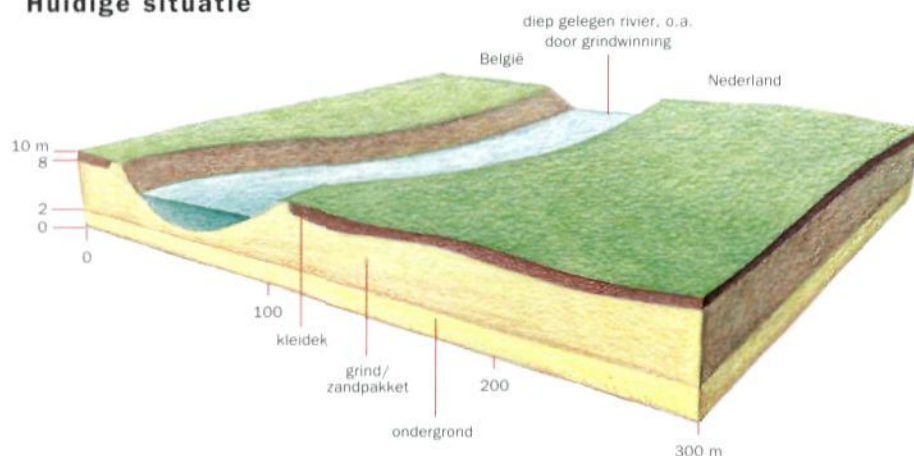
De basisprincipes zijn uitgewerkt voor twaalf locaties langs de Grensmaas. In dit MER noemen wij deze uitwerking door Bureau Stroming "Concept Stroming" (figuur 1.2).

Het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, het ministerie van Verkeer en Waterstaat en de provincie Limburg besloten vervolgens om gezamenlijk een plan op te stellen voor het Grensmaasgebied met Concept Stroming als uitgangspunt. Doel van dit plan is de afbouw van de grindwinning voor de nationale behoefte in Limburg te combineren met grootschalige natuurontwikkeling. De drie partijen hebben dit voornemen neergelegd in een Intentieverklaring die in november 1992 ondertekend is.

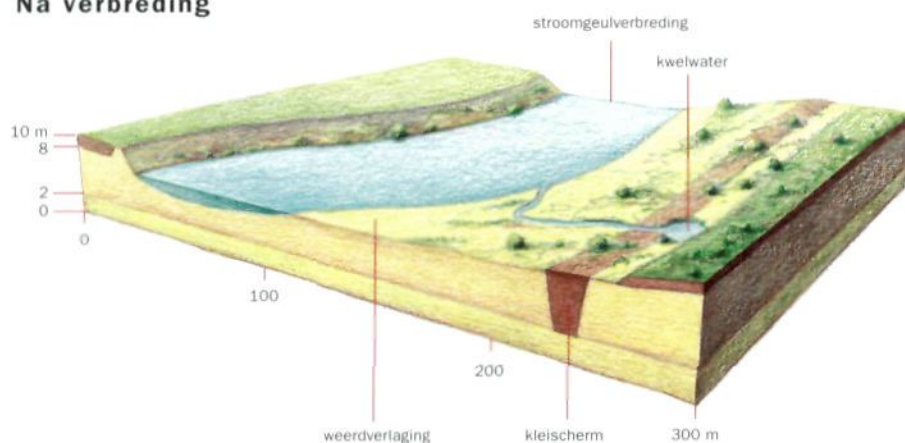
Naar aanleiding van het hoogwater van december 1993 installeerde de toenmalige minister van Verkeer en Waterstaat de Commissie Watersnood Maas (CWM), onder leiding van dr. C. Boertien. De taak van deze commissie was advies uit te brengen over maatregelen om toekomstige wateroverlast te beperken (De Maas Terug, CWM 1994). Uit het in december 1994 uitgebrachte advies (CWM, 1994) komt naar voren dat uitvoering van het Grensmaasproject volgens Concept Stroming in belangrijke mate bijdraagt aan beperking van de wateroverlast langs dit deel van de Maas. Met het *totale voorgestelde pakket aan maatregelen (strategie 2b uit het CWM-advies)*, waarin het Grensmaasproject werd opgenomen, koos het rijk in samenspraak met de provincie, de waterschappen en de gemeenten voor een integrale aanpak van de hoogwaterproblematiek. De wateroverlast in januari/februari 1995 leidde tot de opstelling en daarna de vaststelling van het Deltaplan Grote Rivieren door de Tweede Kamer. Voor de Maas betekent het Deltaplan een versnelling van de uitvoering van de plannen volgens het advies van de Commissie Watersnood Maas. Bescherming tegen een afvoer met een kans van eens in de 250 jaar (afvoer 3.380 m³) moet vóór het jaar 2006 bereikt zijn.

Figuur 1.1

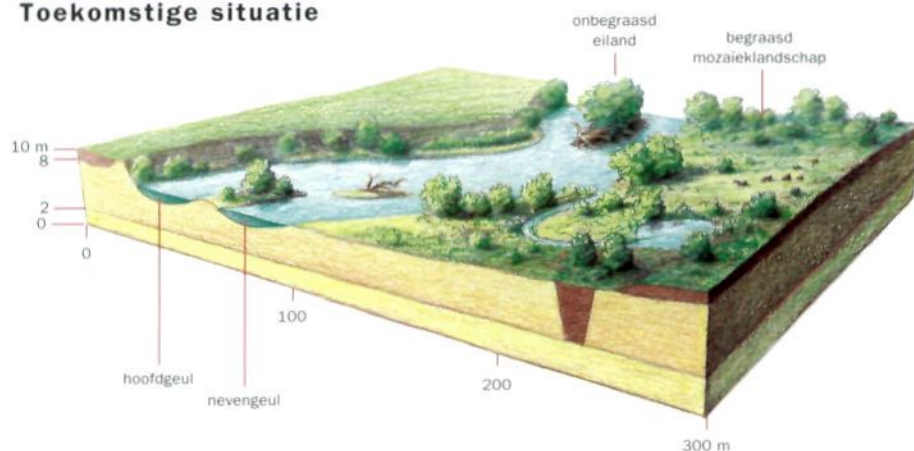
Huidige situatie

Na verbreding

Toekomstige situatie

Basisfilosofie

Om van de Grensmaas weer een 'levende rivier' te maken, moet er heel wat gebeuren. Een levende rivier heeft de ruimte om te kronkelen, eilanden en nevengeulen te vormen en gevarieerde oevers te ontwikkelen waarop op een spontane manier bos kan groeien.

In plaats van de diepe grindwinning van het verleden, waardoor de grindgaten ontstonden, zal er in het Grensmaasgebied ondiepe grindwinning over een groot oppervlak plaatsvinden.

Er ontstaat een verlaagd gebied waarin de rivier haar invloed kan doen gelden en het landschap gaat vormgeven. Na verloop van tijd ontwikkelt zich een karakteristiek rivierenlandschap, waarmee de Grensmaas een nieuw, meer natuurlijk aanzien krijgt. Ook krijgt de rivier op deze wijze een groter watervoerend vermogen.

De relatief oppervlakkige winning zal gepaard gaan met overlast zoals lawaai, stof, extra verkeer en visuele hinder. Er zal een grote inspanning worden gedaan om deze hinder te beperken. Verder wordt geprobeerd de periode dat men op één plaats aan het werk is zo kort mogelijk te houden. Rond het jaar 2005 kan al een groot deel van de werkzaamheden uitgevoerd zijn.

Naast de ontwikkeling van de nieuwe natuurgebieden langs de Grensmaas zal aandacht worden besteed aan de aangrenzende zones. Dit zijn vooral overgebleven landbouwgebieden. Gestreefd zal worden naar een zodanige inrichting van deze gebieden dat sprake is van een goede landbouwkundige, landschappelijke, ecologische en recreatieve kwaliteit. Zo moeten alle gewenste functies een volwaardige plaats en toekomst krijgen in het Grensmaasgebied.

Figuur 1.2

Voor het Grensmaasgebied bestaat het Deltaplan Grote Rivieren uit de volgende elementen:

- de door de CWM voorziene kades worden versneld aangelegd (1995 & 1996) met behulp van de Deltawet Grote Rivieren;
- uitvoering rivierverruiming, aangevuld met rivierverruimende maatregelen op drie Vlaamse locaties. Deze maatregelen moeten uiterlijk 2006 resulteren in een bescherming van 1/250 voor de bekade gebieden;
- bestuurlijke maatregelen in de sfeer van de ruimtelijke ordening om toekomstige nieuwe schade te voorkomen;
- rioleringsaanpassingen en andere kleinschalige maatregelen in de gemeentelijke sfeer.

De belangrijkste rivierverruimende maatregelen uit het Deltaplan Grote Rivieren worden geïntegreerd in het Streekplan Grensmaas. Daarmee heeft het plan een drietal doelstellingen, te weten:

- winning van grind voor de nationale behoefte, daarmee de grindwinning in Limburg afbouwend;
- grootschalige natuurontwikkeling en ecologisch herstel van de rivier;
- tegengaan van wateroverlast.

Als uitvloeisel van de uitvoering van het Deltaplan grote rivieren hebben het ministerie van verkeer en waterstaat, het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij en de provincie Limburg april 1997 een bestuursovereenkomst getekend: de 'bestuursovereenkomst Maas'. Kern van deze overeenkomst is, dat de drie partijen intensief zullen samenwerken om de gestelde doelen te realiseren. Daarbij is de inhoudelijke voorbereiding van de te nemen besluiten een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Het ministerie van V&W draagt de eindverantwoordelijkheid. In de Vierde nota waterhuishouding (1997, regeringsvoornemen) heeft het Kabinet bekend gemaakt dat de realisatietermijn van de hoogwaterbeschermingsdoelstelling langs de onbedijkte Maas verschoven wordt van 2005 naar uiterlijk 2015.

1.2 HET STREEKPLAN GRENSMAAS EN DE M.E.R. GRENSMAAS

Het Streekplan Grensmaas zal het kader gaan bieden voor een nieuwe ruimtelijke structuur voor het Grensmaasgebied. Riviervverbreding volgens concept Stroming staat hierin centraal. In het Streekplan Grensmaas, dat tegelijkertijd met het MER ter visie wordt gelegd, wordt hiertoe de nadruk gelegd op de ruimtelijke aspecten en de daaraan gerelateerde water- en milieu-aspecten. Daarnaast worden realisatie- en beheersaspecten beschreven.

Het MER Grensmaas geeft inzicht in de milieu-effecten van de voorgestelde ingrepen, maatregelen en uitvoeringsaspecten. Het MER geeft een belangrijke verantwoording en onderbouwing van keuzes die in het Streekplan Grensmaas worden gemaakt.

De milieu-effectrapportage is gebruikt als een instrument om het Concept Stroming zoals beschreven in de startnotitie, verder uit te werken. Dit ontwerpproces heeft geleid tot de Voorkeursaanpak waarin een pakket van ingrepen, maatregelen en uitvoeringsaspecten wordt beschreven.

De m.e.r.-plichtige besluiten die met de vaststelling van het Streekplan Grensmaas worden genomen, zijn¹:

- a) de aanwijzing van locaties voor de winning van grind en zand met een gezamenlijk oppervlak van circa 1000 ha;

m.e.r. als ontwerpinstrument

Het MER-Grensmaas is niet een "gewoon" MER. Het instrument milieu-effectrapportage is gebruikt om ideeën te genereren voor het Streekplan Grensmaas. Met het Concept Stroming als uitgangspunt zijn verschillende Verkenningen geformuleerd. De milieu-effecten van deze Verkenningen zijn in kaart gebracht. De Verkenningen hebben de bouwstenen opgeleverd voor de Voorkeursaanpak. De Voorkeursaanpak is het geheel aan ingrepen en maatregelen dat uit het m.e.r.-proces als het optimale ontwerp naar voren is gekomen. Het Streekplan Grensmaas is 'het besluit' dat mede op basis van het MER Grensmaas wordt genomen. In het Streekplan Grensmaas wordt de voorkeursaanpak opgenomen. Het Streekplan Grensmaas is een integraal beleidsplan en heeft de status van streekplanherziening.

Noot 1

In tegenstelling tot hetgeen in de startnotitie is gesteld geldt voor het verleggen van ondergrondse leidingen in het kader van het Streekplan Grensmaas de m.e.r.-plicht niet, omdat het gebied waarin de leidingverleggingen plaats zullen vinden op het moment van verlegging nog niet is aangewezen als "gevoelig gebied" (GS Limburg, 14 mei 1996, kenmerk 96/20738V-bx3846).

b) de aanwijzing van locaties voor de berging van de vrijkomende, deels ernstig verontreinigde klei.

ad a) Het besluit tot aanwijzing van winplaatsen die tezamen een oppervlak van 100 hectare of meer beslaan valt onder categorie 16.1 van m.e.r.-plichtige besluiten. Daarbij wordt onder "winplaats" de feitelijke winlocatie plus de omliggende rand die ook in de ontgrondingsvergunning wordt opgenomen, verstaan. De omliggende rand is nodig voor tijdelijke bovengrondse opslag, bouwketen, zeef- en sorteermachines en dergelijke. Omdat voor de aanwijzing van de winplaatsen de m.e.r.-procedure wordt doorlopen, behoeft geen m.e.r. voor de vergunningverlening gevolgd te worden.

ad b) Bij de uitvoering van de Voorkeursaanpak komt een grote hoeveelheid klei² uit de deklaag vrij (circa 17 miljoen m³). Deze klei wordt geborgen in diepe grindwinningen ten oosten van de weerdverlagingsen. Aldus ontstaan ondergrondse "kleischermen". Omdat bij de aanleg van de kleischermen slechts in beperkte mate sprake is van nuttige toepassing (ten behoeve van het opstuwen van het grondwater), moet het bergen van de klei worden beschouwd als het verwijderen van afvalstoffen door deze op of in de bodem te brengen. Het besluit dat als eerste voorziet in de verwijdering van afvalstoffen, in dit geval het Streekplan Grensmaas, valt onder categorie 18.1 van m.e.r.-plichtige besluiten. Het gaat in dit geval dus om de aanwijzing van bergingslocaties.

De aanwijzing van locaties voor de berging van klei is in de startnotitie en de richtlijnen *niet* als m.e.r.-plichtig aspect benoemd. Uit de inspraakreacties op de startnotitie, overleggen met belangengroepen in de regio en reacties op de Tussentijdse Nota (Stuurgroep Grensmaas, 1996) is gebleken dat dit aspect inhoudelijk wel voldoende onder de aandacht is gebracht, met name vanwege het feit dat een groot gedeelte van de te bergen klei verontreinigd is. Om deze reden is besloten voor dit aspect geen aparte m.e.r.-procedure op te starten of een aanvullende startnotitie te publiceren, maar de invulling van deze m.e.r.-plicht te integreren in de lopende m.e.r. voor het Streekplan Grensmaas³.

Voorliggend MER is dus zowel bedoeld als basis voor de aanwijzing van de grindwinningslocaties, als voor de aanwijzing van kleibergingslocaties.

Samenwerking met Vlaanderen is essentieel voor het
Grensmaasproject

Noot 2

De textuur van de te ontgraven deklaag varieert van lichte zavel tot lichte klei. De aanduiding "klei" is voor dit materiaal dus niet geheel correct, maar wordt met het oog op het ingeburgerde gebruik van de term "kleischerm" desalniettemin gehanteerd.

Noot 3

(GS-besluit d.d. 14 mei 1996,
kenmerk 96/20738V-bx3846)

Noot 4

De Stuurgroep Grensmaas bestond uit vertegenwoordigers van de provincie Limburg, het ministerie van V&W en het ministerie van LNV

Tussentijdse nota

In januari 1996 bracht de Stuurgroep Grensmaas⁴ een Tussentijdse Nota over de vorderingen van het Grensmaasproject uit. Deze Nota is besproken met onder andere betrokken overheden, bewoners en belangengroeperingen. De reacties uit deze overleggen en de inspraakreacties zijn, voor zover relevant voor het MER, meegenomen in het ontwerpproces.

Ter visie legging

Het MER Grensmaas wordt samen met het Streekplan Grensmaas ter visie worden gelegd. Het Streekplan Grensmaas vormt vervolgens de basis voor vergunningverlening.

1.3 M.E.R. IN GRENDOVERSCHRIJDEND VERBAND

Grensoverschrijdende aspecten spelen zowel bij de totstandkoming, als later bij de uitvoering van het Streekplan Grensmaas, een belangrijke rol. In een verklaring (BEU, 1994) die in juli 1994 door de Nederlandse en Vlaamse overheden is ondertekend, is

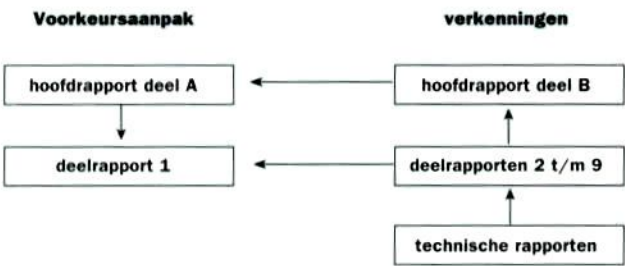
de intentie uitgesproken in gezamenlijk overleg de structuur en inrichting van de Grensmaasvallei te bepalen. Daartoe is thans door het Vlaams-Nederlandse overleg-
orgaan voor de Grensmaas een grensoverschrijdende ruimtelijke visie voor de
Grensmaasvallei, het concept "Levende Grensmaas" (Vlaams-Nederlandse Coördinatie-
commissie Grensmaas, 1996), ontwikkeld. Voor de besluitvorming inzake de
ontgrondingen op de drie Vlaamse locaties zoals voorgesteld in het initiatief, moet
aan Vlaamse zijde de m.e.r.-procedure worden doorlopen.

Bij de uitwerking van bovengenoemde intentieverklaring hebben de Vlaamse en
Nederlandse overheden geconstateerd dat een gezamenlijke grensoverschrijdende
m.e.r. (met een conglomeraat aan initiatiefnemers en een gemeenschappelijke
procedure) procedureel-juridisch niet mogelijk is. De afzonderlijke m.e.r.-procedu-
res en de concrete beleidsinspanning zijn hiervoor onvoldoende op elkaar afge-
stemd. Om deze reden wordt voor de locaties op Nederlands grondgebied de
Nederlandse m.e.r.-procedure gevolgd en voor de drie locaties op Vlaams grondge-
bied (Hochter Bampd, Herbricht en Kotem) de Vlaamse m.e.r.-procedure. Daarbij
worden de internationale afspraken over benodigde analyses en wederzijdse consul-
tatie, conform het "Stappenschema grensoverschrijdende milieu-effectrapportage
Vlaanderen/Zuid-Nederland" (Samenwerking Vlaanderen/Zuid-Nederland, 1994), in
acht genomen. Paragraaf 2.4 gaat verder in op de relaties tussen België en Nederland.

1.4 DE OPBOUW VAN HET MER

Hoofdindeling

Het MER-Grensmaas bestaat uit een hoofdrapport in twee delen (A en B) en negen
deelrapporten. Daarnaast zijn in het kader van het MER-onderzoek 30 zogenaamde
"technische rapporten" verschenen, die als achtergronddocumenten voor het MER
fungeren. De relaties tussen de diverse onderdelen van het MER zijn schematisch
weergegeven in figuur 1.3.

Figuur 1.3

Relaties tussen de MER-onderdelen; zie tabel 1.1 voor
een opsomming van de deelrapporten

Deel A: De Voorkeursaanpak in vergelijking met het Nulalternatief

Deel A van het hoofdrapport richt zich op de Voorkeursaanpak, zoals dit uiteindelijk
de basis vormt voor het Streekplan Grensmaas. De milieu-effecten van deze Voorkeurs-
aanpak worden beschreven en vergeleken met de milieu-effecten van het Nul-
alternatief. Het Nulalternatief is gedefinieerd als de bestaande situatie *plus* de
veranderingen die daarin zullen optreden wanneer het Grensmaasproject niet wordt
uitgevoerd (*autonome ontwikkeling*).

Deel B: Verkenningen met varianten

De verantwoording, alsmede de onderbouwing van de Voorkeursaanpak is terug te
vinden in deel B. Hiervoor zijn in totaal drie verkenningen opgenomen, te weten de

Basisverkenning, de Waterverkenning, de Milieuverkenning en de Uitvoeringsverkenning. Binnen deze verkenningen is een groot aantal locatie-, inrichtings- en uitvoeringsvarianten in beeld gebracht en zijn de bijbehorende milieu-effecten kwalitatief en kwantitatief ingeschat. Uit de verkenningen zijn de “bouwstenen” voor de Voorkeursaanpak geselecteerd. Deel B wordt afgesloten met een overzicht van deze bouwstenen.

De deelrapporten

In het hoofdrapport worden het Nulalternatief, de Voorkeursaanpak, de verkennin- gen en de te verwachten effecten daarvan op hoofdlijnen beschreven. De deel- rapporten geven hierbij de benodigde achtergrondinformatie. Tabel 1.1 geeft een overzicht van de inhoud van de deelrapporten.

Tabel 1.1
Inhoud van de deelrapporten

nr.	titel	inhoud
1	Uitwerking Voorkeursaanpak	beschrijving van de Voorkeursaanpak en de te verwachten effecten daarvan per locatie
2	Rivierkunde	waterstanden en overstromingsgebieden; erosie en sedimentatie
3	Grondwater	grondwaterstanden en grondwaterstroming; grondwaterkwaliteit
4	Natuur	ecotopen en ecologische relaties; oppervlaktewater- kwaliteit, ecotoxicologie
5	Bodem	puntverontreinigingen; diffuse verontreiniging; locatie- en inrichtingsvarianten kleiberging
6	Grondstoffen	dikte en kwaliteit deklaag en grindpakket; vrijkomende hoeveelheden
7	Delfstoffenwinning en hinder	uitvoering en logistiek; geluid- en stofhinder
8	Landschap, cultuurhistorie en archeologie	geomorfologie; archeologie; historische-geografie; landschapsbeeld
9	Ruimtegebruik en leidingen	sociaal-economische functies; tracés ondergrondse leidingen; tracé- en uitvoeringsvarianten verlegging hoofdtransportleidingen

Deelrapport 1 geeft per winlocatie een nadere uitwerking van de Voorkeursaanpak zoals beschreven in deel A van het hoofdrapport. Daarbij wordt de begrenzing van de ingrepen stroomgeulverbreding, weerdverlaging en kleiberging, alsmede de begrenzing van het niet te vergraven natuurontwikkelingsgebied op schaal 1:10.000 weergegeven. Tevens wordt per locatie een beschrijving gegeven van de te verwach- ten milieu-effecten. Als referentiekader voor de beoordeling van de effecten wordt tevens de bestaande situatie en de te verwachten autonome ontwikkeling daarvan per locatie beschreven.

De deelrapporten 2 tot en met 9 zijn niet te beschouwen als een nadere uitwerking van het hoofdrapport, maar liggen juist ten grondslag daaraan. In deze rapporten worden de resultaten gepresenteerd van de MER-deelstudies, waarin per aspect beschrijvingen worden gegeven van het Nulalternatief, de verkenningen, de Voorkeurs- aanpak en de effecten daarvan. Deze beschrijvingen zijn in het hoofdrapport samengevat en geïntegreerd (zie figuur 1.3). In elk deelrapport komen voor het betreffende aspect de volgende onderwerpen aan de orde:

- werkwijze en gegevensbronnen, waarin voor zover relevant tevens een toelich- ting wordt gegeven op de gehanteerde (reken)modellen;
- toetsingskader;
- bestaande situatie en autonome ontwikkelingen;

- verkenningen, varianten en Voorkeursaanpak;
- effecten;
- leemten in kennis en evaluatie achteraf.

De technische rapporten

De technische rapporten bevatten detailinformatie over gehanteerde rekenmodellen en resultaten van specialistische studies en aanvullende onderzoeken. De voor het MER-onderzoek relevante informatie is overgenomen in het hoofdrapport en de hiervoor besproken deelrapporten.

1.5 LEESWIJZER DEEL A

In hoofdstuk 2 worden de achtergronden van het initiatief geschetst. De doelstellingen van het Grensmaasproject, het beleidskader en de relatie met België komen in dit hoofdstuk aan de orde.

Het Streekplan Grensmaas, waar het MER Grensmaas een belangrijke bouwsteen voor vormt, staat centraal in hoofdstuk 3. In dit hoofdstuk worden de nog te nemen besluiten en de procedures die daarvoor moeten worden doorlopen toegelicht. Ook het toetsingskader voor de Voorkeursaanpak is in dit hoofdstuk opgenomen.

Hoofdstuk 4 bevat de werkwijze voor het opstellen van het MER Grensmaas. Het ontwerp-proces wordt toegelicht, evenals de effectbeschrijving en de effect-vergelijking die is uitgevoerd.

Hoofdstuk 5 beschrijft de huidige situatie en de autonome ontwikkeling van het plangebied (het Nulalternatief). Het Nulalternatief wordt beschreven aan de hand van de in beschouwing genomen effectparameters.

De Voorkeursaanpak is opgenomen in hoofdstuk 6. Dit hoofdstuk beschrijft de ingrepen, maatregelen en uitvoeringsaspecten van de Voorkeursaanpak. Ook de effecten van de Voorkeursaanpak worden in dit hoofdstuk beschreven.

In hoofdstuk 7 wordt de Voorkeursaanpak getoetst aan de ontwerpcriteria, het wettelijk kader en het beleidskader. De effecten van de Voorkeursaanpak worden vergeleken met de effecten van het Nulalternatief. Het tweede deel van hoofdstuk 7 bevat een aantal Plan-opties. Plan-opties zijn varianten op onderdelen van de Voorkeursaanpak, die zijn geformuleerd om eventuele procedurele en/of praktische problemen het hoofd te bieden.

Tenslotte worden in hoofdstuk 8 de leemten in kennis en de aanbevelingen voor monitoring en evaluatie beschreven.

2 Achtergronden van het initiatief

2.1 PROBLEEMSTELLING

Het Streekplan Grensmaas heeft drie aanleidingen, te weten:

- **De nationale grindbehoefte**

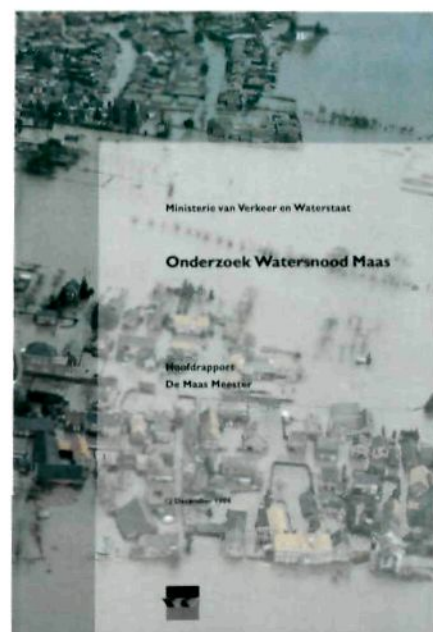
Volgens een bestuursovereenkomst tussen het ministerie van Verkeer en Waterstaat en de provincie Limburg van juni 1990 zal de provincie, als sluitstuk van de winning voor de nationale behoefte, één of meer gebieden aanwijzen, waar nog 35 miljoen ton grind kan worden gewonnen. In 1987 hebben Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg reeds kenbaar gemaakt dat nieuwe grindwinningslocaties in het Maasdal gelegen dienen te zijn. Op basis van het onderzoek van Bureau Strooming en een aantal aanvullende onderzoeken hebben Gedeputeerde Staten, in samenwerking met Provinciale Staten, in 1993 besloten dat het aanwijzen van winplaatsen voor de taakstelling van 35 miljoen ton grind zich richt op het Grensmaasgebied tussen Borgharen en Ohé en Laak (Provincie Limburg, 1995).

- **Natuurontwikkeling**

In het Natuurbeleidsplan (ministerie van LNV, 1990) is het Grensmaasgebied aangewezen als kern- en natuurontwikkelingsgebied in de nationale ecologische hoofdstructuur. In het Structuurschema Groene Ruimte (ministerie van LNV en ministerie van VROM, 1993 en 1994) is de Grensmaas opgenomen als Strategisch Groenproject voor natuurontwikkeling. In de Derde Nota Waterhuishouding (ministerie van V&W, 1990) is aan de Grensmaas de ecologische doelstelling van het hoogste en middelste niveau toegekend. Voor de uitvoering van dit beleid zijn het ministerie van Verkeer en Waterstaat, het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de provincie Limburg gezamenlijk verantwoordelijk.

- **Bestrijding wateroverlast**

Naar aanleiding van de recente overstromingen heeft het kabinet in maart 1995 het Deltaplan Grote Rivieren (Ministerie van V&W, 1995) vastgesteld. Als doelstelling voor de onbedijkte Maas wordt hierin uitvoering van strategie 2b uit het advies van de CWM (1994) gegeven. Realisatie van dit advies betekent een beschermingsniveau van 1/250 per jaar voor het jaar 2006 in het Maasdal⁵. De combinatie van grindwinning en natuurontwikkeling zoals voorgestaan in het Grensmaasproject, is aangegeven als één van de maatregelen voor de aanpak van de hoogwaterproblematiek langs de Grensmaas. Inmiddels zijn in het kader van het Deltaplan Grote Rivieren versneld kades aangelegd (1995-1996), om een beschermingsniveau van 1/50 per jaar voor de bebouwde gebieden in de huidige situatie veilig te stellen. Als deze kades als uitgangspunt worden genomen kan op veel plaatsen met minder waterstandsdeling dan door de CWM aangegeven volstaan worden om een beschermingsniveau van 1/250 per jaar na uitvoering van het Streekplan Grensmaas te halen. De combinatie van grindwinning en natuurontwikkeling zoals voorgestaan in het Grensmaasproject, is aangegeven als één van de maatregelen voor de aanpak van de hoogwaterproblematiek langs de Grensmaas (Dijkman & Pedrolí, 1994). Om het gewenste beschermingsniveau te

Het Onderzoek Watersnood Maas had een belangrijke invloed op het MER voor de Grensmaas

Figuur 2.1

bereiken moet mogelijkwerijs méér dan de bovengenoemde 35 miljoen ton grind worden gewonnen. Met deze mogelijkheid is in het Structuurschema Oppervlakte-delfstoffen (Ministerie van V&W, 1995) rekening gehouden.

In de Vierde nota waterhuishouding (Regeringsvoornemen) heeft het Kabinet bekend gemaakt dat de realisatietermijn van de hoogwaterbeschermingsdoelstelling langs de onbedijkte Maas verschoven wordt van 2005 naar uiterlijk 2015. Op basis van het Deltaplan grote rivieren en de bestuursovereenkomst van april 1997 is in het MER Grensmaas uitgegaan van de maatstaf dat de beoogde veiligheid uiterlijk 2005 bereikt dient te worden. In het Streekplan Grensmaas wordt, gelet op de uitspraak van het Kabinet in de Vierde nota waterhuishouding inzake deze maatstaf, nader toegelicht hoe beleidsmatig met deze termijnen wordt omgegaan.

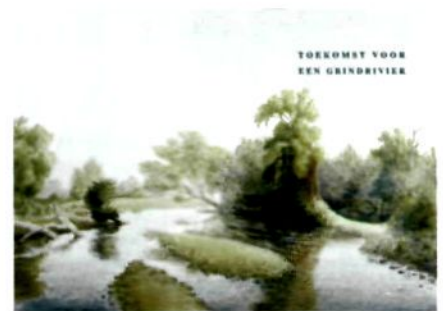
Een belangrijk aspect bij de planvorming is de afstemming met Vlaanderen. Gezien de ligging van de Grensmaas zullen bepaalde effecten van de ontgrondingen ook op Vlaams grondgebied merkbaar zijn. Voor de bestrijding van de hoogwaterproblematiek heeft de Commissie Watersnood Maas aanbevolen ook op drie locaties aan Vlaamse zijde tot riviervverbreding over te gaan. Eén en ander betekent dat het voor het welslagen van het project van groot belang is dat een goede afstemming met Vlaanderen wordt bereikt. In paragraaf 2.4 wordt dieper ingegaan op de relatie met België inzake de besluitvorming omtrent het Grensmaasproject.

2.2 DOELSTELLING

Naar aanleiding van de taakstelling voor de grindwinning in Limburg en de doelstellingen voor de ontwikkeling van natuur en landschap in het Grensmaasgebied is in 1992 de Intentieverklaring voor de inrichting van het Maasdal in Limburg ondertekend. In deze verklaring hebben de initiatiefnemers aangegeven de grindwinning te willen combineren met natuurontwikkeling en ecologisch rivierherstel in het Grensmaasgebied. Mede naar aanleiding van de vaststelling van het Deltaplan Grote Rivieren in 1995, hebben de twee ministeries en de provincie Limburg in 1997 besloten gezamenlijk het in gang gezette beleid voor de Maas tussen Eijsden en Hedel vorm te geven. Als uitvloeisel hiervan is in april 1997 een bestuursovereenkomst voor de Maas getekend. Sindsdien vormen het Grensmaasproject en het Zandmaas/Maasroute project gezamenlijk "De Maaswerken". Als gevolg hiervan zijn de doelstellingen zoals indertijd aangegeven in de intentieverklaring van 1992 enigszins bijgesteld. Aan de uiteindelijke keuze van de begrenzing, vormgeving en fasering van het Grensmaasproject liggen de volgende projectdoelen, zoals geformuleerd in de bestuursovereenkomst van april 1997, ten grondslag:

- het door verruiming van de rivier verlagen van de hoogwaterstanden, met als maatstaf dat in 2005 de gebieden die door de op basis van de Deltawet Grote Rivieren aangelegde kaden zijn beschermd, een kans op overstroming lopen van ten hoogste 1/250 per jaar.
- het tot ontwikkeling brengen van tenminste 1.000 hectare natuurgebied, gekoppeld aan ecologisch herstel van de rivier, zoals neergelegd in de "intentieverklaring voor de inrichting van het Maasdal in Limburg" van 26 november 1992.

Overigens laat dit de doelstellingen met betrekking tot grindwinning voor de nationale behoefte onverlet. Vanuit de bestuursovereenkomst is van belang dat bij realisatie van bovengenoemde projectdoelen voldoende grind vrijkomt om te vol-

Rapport "Toekomst voor een Grindrivier" (1991)

Noot 5

De doelstelling van 1/250 per jaar betekent dat slechts wateroverlast ontstaat bij Maasafvoeren die niet vaker dan gemiddeld eens in de 250 jaar voorkomen Een kans van voorkomen van 1/250 per jaar lijkt klein, maar die kans blijft ieder jaar even groot, net zoals de kans om 6 te gooien met een dobbelsteen bij iedere worp even groot is. Als men de kans beschouwt voor een heel mensenleven, ontstaat het volgende beeld. De rivierafvoer van december 1993 bijvoorbeeld heeft een kans van voorkomen van ongeveer 1/150 per jaar. Iemand die in 1993 geboren is, heeft daarmee een kans van bijna 40% dat hij nog eens een rivierafvoer meemaakt die net zo hoog is of nog hoger dan in december 1993. De kans dat hij dat in zijn leven nog tweemaal meemaakt is bijna 10%

(Dijkman & Pedrol, 1994).

Tabel 2.1
Kaderstellende beleidsbesluiten

Jaar	Besluit	Kernpunten voor het Grensmaasproject
<i>Ontgrondingen</i>		
1987	Principebesluit nieuwe winlocaties (GS Limburg)	Nieuwe winlocaties dienen gelegen te zijn in het Maasdal
1989	"Geground Ontgronden" (regeringsbeslissing)	Algemeen uitgangspunt: iedere provincie tracht zoveel mogelijk in haar eigen behoefte aan oppervlaktedelfstoffen te voorzien
1990	Bestuursvereenkomst tussen het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en de Provincie Limburg inzake grindwinning in Limburg	Taakstelling: naast winning in de structuurvisiegebieden en winning van 25 miljoen ton grind in het Stevol-gebied additionele grindwinning van 35 miljoen ton voor de nationale behoefte elders
1990	Startnotitie m.e.r. ten behoeve van het Ontgrondingenplan, Deelplan Grind, beton en metselzand (GS Limburg)	Bekendmaking initiatief voor ontgrondingen in het Maasdal; deze startnotitie is inmiddels ingetrokken
1992	Ontgrondingenplan, Deelplan industriezand (regionaal) (PS Limburg)	Aanwijzing locaties "Aan de Maas" en "Meers"; herinrichting bij voorkeur volgens Concept Stroming
1993	Principe-besluit nieuwe winlocaties voor nationale behoefte (GS Limburg)	Nieuwe winlocaties alleen in het Grensmaasgebied
1994	Startnotitie m.e.r. ten behoeve van het Natuurontwikkelingsplan Grensmaas (GS Limburg)	Bekendmaking initiatief voor grindwinning in combinatie met natuurontwikkeling in het Grensmaasgebied
1996	Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen (deel 4: regeringsbeslissing)	Aanvaarding extra grindwinning in Limburg samenhangend met uitvoering Deltaplan Grote Rivieren Bevestiging taakstelling winning beton- en metselzand in de periode 1989 t/m 1998 Voorlopige taakstelling Limburg: winning van 23,5 miljoen ton beton- en metselzand in de periode 1999 t/m 2008
1996	Evaluatie provinciaal ontgrondingenplan (GS Limburg)	Ontgrondingen inzetten voor maatschappelijke functies, zoals veiligheid en natuurontwikkeling
<i>Ruimtelijke ordening, natuur en landschap</i>		
1990	Aanpassing op onderdelen van het Streekplan Noord- en Midden-Limburg (GS Limburg)	Aanduiding van een deel van het Maasdal voor grindwinning voor de nationale behoefte met een koppeling naar het Zuidlimburgse deel van het Maasdal
1990	Natuurbeleidsplan (regeringsbeslissing)	Aanwijzing Grensmaasgebied als kerngebied in de nationale ecologische hoofdstructuur
1991	Vierde Nota over de Ruimtelijke Ordening Extra (regeringsbeslissing)	Vaststelling "groene koers" voor de ruimtelijke ontwikkeling van het Grensmaasgebied
1992	Intentieverklaring voor de inrichting van het Maasdal in Limburg (Min. van LNV, Min. van V&W, Provincie Limburg)	Combinatie grindwinning met natuurontwikkeling, ecologisch rivierherstel en recreatie volgens Concept Stroming
1993	Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief MHAL (ontwerp; Stuurgroep MHAL)	Aanduiding Grensmaasproject als strategisch project
1993	Structuurschema Groene Ruimte (regeringsbeslissing)	Aanwijzing Grensmaas als strategisch groenproject voor natuurontwikkeling met aandacht voor vismigratie en grensoverschrijdende natuurontwikkeling
1994	Intentieverklaring voor een grensoverschrijdend overlegkader inzake structuur en inrichting van de Grensmaasvallei	Gemeenschappelijke verklaring van Vlaamse, Nederlandse, Belgisch Limburgse en Nederlands Limburgse overheidsvertegenwoordigers om te komen tot een grensoverschrijdende, ruimtelijke visie op de structuur en inrichting van de Grensmaasvallei; hiertoe wordt een ad hoc overlegkader geïnstalleerd
1994	Streekplan Noord- en Midden-Limburg (PS Limburg)	Geen grindwinning voor de nationale behoefte in het streekplangebied Noord- en Midden-Limburg
1995	Gebiedsperspectief Grensmaas	Gericht op het bepalen van de wenselijkheid en de mogelijkheden van landinrichting als onderdeel van de voorgestane integrale uitvoering van het Grensmaasproject
1995	Beleidsnota Natuur en Landschap 1995-1999 (PS Limburg)	Aanduiding Grensmaasgebied als ecologische ontwikkelingszone in de provinciale ecologische structuur
1995	Zienswijze landinrichting (Centrale Landinrichtingscommissie)	Landinrichting Grensmaasgebied in voorbereiding te nemen (ca. 2.700 ha)
1996	Beleidslijn Ruimte voor de rivier (Min. van VROM en Min. van V&W)	Beperking bouwen in het stroomvoerend en bergend winterbed van de Maas
<i>Waterhuishouding en milieu</i>		
1990	Derde Nota Waterhuishouding (regeringsbeslissing)	Ecologische doelstelling van het hoogste en middelste niveau voor de Grensmaas
1993	Beheersplan voor de Rijkswateren 1992-1996 (Min. van V&W)	Functies Grensmaas: natuur en landschap, regionale watervoorziening, oeverrecreatie en sportvisserij en oppervlaktedelfstoffenwinning; waterkwaliteitsdoelstellingen Grensmaas: water voor zalm-achtigen en ecologische doelstelling van het middelste niveau
1994	Evaluatienota Water (ENW) (Min. van V&W, VROM en LNV)	Prioriteitsstelling uitwerking ontwikkelingsvisie Grensmaas t.b.v. herstel watersysteem
1995	Deltaplan Grote Rivieren (regeringsbeslissing)	Realisatie beschermingsniveau tegen overstromingen van 1/250 jaar langs de Grensmaas door integrale uitvoering van Concept Stroming aangevuld met drie locaties aan Vlaamse zijde en kades; voorrang geven aan aanleg kades voor snelle realisatie van beschermingsniveau 1/50
1997	Vierde Nota Waterhuishouding (Regeringsvoornemen)	Verschuiving van termijn t.a.v. beoogde veiligheid langs onbedijkte Maas van 2005 naar 2015

doen aan de taakstelling dienaangaande. De grindwinning stellen wij ten dienste van de natuurontwikkeling en het tegengaan van de wateroverlast. Met andere woorden: voor de grindwinning wordt uitgegaan van het principe 'werk met werk maken', waarbij vrijkomende baten in het project worden ingezet.

2.3 BELEIDSKADER

2.3.1 Veranderende inzichten

Lange tijd is het rivierbeheer in Nederland uitsluitend gericht geweest op het belang van de waterhuishouding en verbetering van de mogelijkheden voor scheepvaart. Dankzij het toegenomen milieubewustzijn is de afgelopen decennia meer en meer de nadruk komen te liggen op kwaliteitsbeheer. Aanvankelijk ging het hierbij nog alleen om verbetering van de water- en slibkwaliteit, maar sinds enige jaren wordt het kwaliteitsbeheer in een meer integrale, ecologische context geplaatst. Dit komt tot uitdrukking in de functietoekenning en kwaliteitsdoelstellingen voor de rivieren en de aangrenzende oevergronden, zoals neergelegd in diverse plannen en nota's van rijk en provincie. Specifiek voor het Grensmaasgebied geldt dat gestreefd wordt naar behoud en duurzame ontwikkeling van natuurlijke ecosystemen en herstel van ecologische relaties, waarbij mogelijkheden worden geschapen voor recreatief (mede)gebruik.

Naast de wens te komen tot een ecologisch duurzame ontwikkeling rust op het Grensmaasgebied een, in eerste opzicht hiermee tegenstrijdige, economische claim: de winning van grind en zand. De ogenschijnlijke tegenstelling tussen deze belangen heeft alles te maken met de wijze van ontgronding in rivierdalbodems, die tot voor kort gangbaar was en op sommige plaatsen nog steeds is. Met name de grootschalige ontgrindingen in Midden-Limburg, waarbij diepe, ecologisch weinig interessante plassen zijn ontstaan, heeft geleid tot een grote maatschappelijke weerstand tegen ontgrindingen. Om deze reden streeft de provincie Limburg dan ook naar afbouw van de grindwinning. Met de minister van Verkeer en Waterstaat is derhalve overeengekomen dat de winning van nog eens 35 miljoen ton grind het sluitstuk van de grindwinning voor de nationale behoefte in Limburg vormt. Om inzicht te verkrijgen in de wijze waarop het "onaangename" met het "aangename" kan worden verenigd, heeft de provincie in 1990 Bureau Stroming verzocht de mogelijkheden voor natuurontwikkeling in relatie tot grindwinning te onderzoeken. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat natuurontwikkeling en ontgrindingen langs de Grensmaas goed met elkaar te combineren zijn, mits het grind ondiep wordt gewonnen in plaats van het tot nu toe gebruikelijke graven van diepe putten.

2.3.2 Reeds genomen besluiten

Het voornemen om de afbouw van de grindwinning voor de nationale behoefte in Limburg te realiseren in het Grensmaasgebied en deze te combineren met grootschalige natuurontwikkeling en tegengaan van waterlast, wordt gesteund door een groot aantal besluiten. Tabel 2.1 geeft hiervan een overzicht. Daarbij is een indeling gemaakt in de beleidsvelden *Ontgrindingen*, *Ruimtelijke ordening*, *natuur en landschap* en *Waterhuishouding en milieu*. De betekenis voor het Grensmaas-project is per besluit in één of meer kernpunten samengevat.

Globale beschrijving RBON

a) Het College van Gedeputeerde Staten heeft in 1992 de oppervlakken Relatienotagebied (RBO) en natuurontwikkelingsgebied (RBN) in het Grensmaasgebied vastgesteld volgens een advies van de Provinciale Commissie Beheer Landbouwgronden (PCBL). Voor het gebied tussen Maastricht en Roosteren is dit in totaal 656 ha, waarvan 180 ha Relatienotagebied en 476 ha natuurontwikkelingsgebied. Als er duidelijkheid is over de exacte ligging en begrenzing van de ontgrondingslocaties kunnen de RBO- en RBN-hectaren voor het Grensmaasgebied worden ingevuld volgens de daarvoor gebruikelijke procedures. Deze te begrenzen hectaren overlappen voor het grootste gedeelte met de te ontgronden gebieden. De te ontgronden gebieden die niet worden gedekt door RBO- of RBN-hectares (circa 350 ha) komen op conto van de ontgrindingen. Buiten de te ontgronden gebieden richt de invulling van de RBO- en RBN-hectares zich op aantakking met beeksystemen en verbindingen tussen de ontgrondingslocaties.

b) Bij besluit van 2 november 1993 hebben Gedeputeerde Staten van Limburg, mede namens de Directeur Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie (Min. LNV) in Limburg en de Hoofdingenieur-Directeur van Rijkswaterstaat Directie Limburg, landinrichting aangevraagd voor het Grensmaasgebied. Ten behoeve van de plaatsing op het voorbereidingsschema is een gebiedsperspectief opgesteld (Provincie Limburg, 1995), dat op 10 april 1995 door de minister van LNV is goedgekeurd. In september 1995 heeft de centrale landinrichtingscommissie (CLC) haar Zienswijze Grensmaas vastgesteld, waarin zij een positief advies geeft omtrent het in voorbereiding nemen van landinrichting in het Grensmaasgebied. Op grond hiervan heeft de minister van LNV het gebied in november 1995 voorlopig geplaatst op het Voorbereidingsschema Landinrichting 1995.

c) Direct na goedkeuring van het Deltaplan Grote Rivieren is het Waterschap Roer en Overmaas gestart met het opstellen van kadeplan-

Figuur 2.2

Speciewinningslocaties 1995

(Roer & Overmaas)

2.3.3 Uitvoeringsbesluiten

Naast de besluiten die het kader vormen voor het voornemen zoals dat thans voorligt, is reeds een aantal besluiten genomen dat bijdraagt aan de realisatie daarvan. Deze besluiten zijn:

- Globale begrenzing van 180 ha Relatienotagebied (RBO) en 476 ha Natuurontwikkelingsgebied (RBN) in Limburg (GS Limburg, 1992)^{a)};
- Aanvraag landinrichting voor het Grensmaasgebied (GS Limburg, 1993), vaststelling zienswijze landinrichting (CLC, 1995) en voorlopige plaatsing op het Voorbereidingsschema Landinrichting 1995 (min. van LNV, 1995)^{b)};

- c) Kade-plannen op grond van het Deltaplan Grote Rivieren (Waterschap Roer en Overmaas, 1995)^{c)};
- d) Vergunning voor het ontgronden van terreinen in de gemeente Stein (GS Limburg, dossier 2218, 1996)^{d)}.

2.4 RELATIE MET BELGIË

2.4.1 Bestaande afspraken

Bij de verdere planuitwerking moet rekening worden gehouden met een aantal afspraken tussen België en Nederland. De belangrijkste daarvan zijn het Tractaat van 8 augustus 1843 betreffende de grensligging tussen beide landen en de in 1982 gemaakte afspraken over de uitvoering van bepaalde werkzaamheden in het stroomvoerend deel van het winterbed van de Maas.

In voornoemd Tractaat is vastgelegd dat de grens tussen beide landen vanaf globaal Smeermaas tot Stevensweert wordt gevormd door de Thalweg. De Thalweg is gedefinieerd als de bij laag water gevormde bedding. De algemeen aanvaarde interpretatie hiervan is dat de Thalweg wordt gevormd door de verbindingsslijn tussen de diepste punten in de rivier. Eilanden en banken ten westen van de Thalweg komen toe aan België en ten oosten aan Nederland. Werken of werkzaamheden waardoor de stroom wordt verlegd, mogen op grond van dit Tractaat slechts worden uitgevoerd in "gemeen overleg" of "met goedvinden van" de andere partij.

De afspraken aangaande de uitvoering van bepaalde werkzaamheden in het stroomvoerend deel van het winterbed van de Maas houden wederzijdse consultatie over waterstandbeïnvloedende besluiten in. Ter voorkoming van ongewenste waterstandsverhogingen wordt het van belang geacht zoveel mogelijk zekerheid te hebben omtrent het beleid in het buurland met betrekking tot stroombelemmeringen. De consultatie vindt plaats in het kader van de Bijzondere Commissie voor de Ruimtelijke Ordening van de Benelux Economische Unie.

Voorts zijn de door de twee landen gekozen strategieën voor de aanpak van de hoogwaterproblematiek voor de verdere planuitwerking van belang.

Naar aanleiding van de wateroverlast gedurende de winter van 1993/1994 heeft de Vlaamse Evaluatiecommissie Maasland (alias "commissie Desmyter") medio 1994 geadviseerd het reeds bestaande Maasdijkenplan uit te voeren, zij het met specifieke uitwerking voor bepaalde onderdelen (Vlaams-Nederlandse Coördinatiecommissie Grensmaas, 1994). Daarbij achtte de commissie het van belang dat de prioriteit dient uit te gaan naar beveiliging met maximale aandacht voor ecologische aspecten.

In het advies dat naar aanleiding van de hoogwaterproblematiek door de Nederlandse Commissie Watersnood Maas is uitgebracht, is aangegeven dat als aanvulling op het Grensmaasproject, ook op drie locaties aan Vlaamse zijde tot verbreding van de rivierbedding moet worden overgegaan om het gewenste beschermingsniveau te bereiken. Vlaanderen heeft aangegeven de mogelijkheden hiervoor te willen onderzoeken. Voor de definitieve besluitvorming hieromtrent moet ook daar een procedure van milieu-effectrapportage worden doorlopen.

2.4.2 Naar een gezamenlijke ontwikkelingsvisie

De afstemming van de Nederlandse Grensmaasplannen op de ontwikkelingen aan de

nen. Deze kade-plannen zijn in de periode juni-augustus 1995 door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Op 28 juni 1995 is begonnen met de aanleg. In oktober 1995 zijn de kades in het gehele Grensmaasgebied voltooid. De specie voor de kades is door ontwikkeling van nevengeulen in het winterbed van de Grensmaas gewonnen.

d) Op 31 januari 1995 heeft de Exploitatiemaatschappij L'Ortye B.V. een ontgrondingsvergunning aangevraagd voor een terrein van circa 14,5 ha groot langs de Grensmaas nabij Meers (gemeente Stein). Deze vergunning is verleend. Het doel van de aanvraag is het winnen van grind, industriezand en klei voor de regionale behoefte. De totale hoeveelheid bij de voorgenomen ontgroning vrijkomende delfstof bedraagt circa 350.000 m³ (ongeveer 290.000 m³ grind en 60.000 m³ zand). Daarnaast komt circa 200.000 m³ dekgrond vrij.

De locatie waarvoor vergunning is aangevraagd is gelegen in het Grensmaasgebied en maakt deel uit van een groter gebied dat in het Provinciaal Ontgrondingenplan is aangewezen als winlocatie voor de regionale behoefte. Met de ontgroning wordt beoogd een aanzet te geven voor het Grensmaasproject. De aanvraag heeft betrekking op een overbruggingsperiode van vier jaar. Na vaststelling van het Streekplan Grensmaas kan pas worden overgegaan tot definitieve besluitvorming over de omvang en de wijze van uitvoering en inrichting van de gehele winlocatie. Op 29 oktober 1996 hebben Gedeputeerde Staten de vergunning verleend. Daarnaast is op deze dag aan L'Ortye een nieuwe ontgrondingsvergunning verleend voor de terreinen grenzend aan het terrein waarop de overbruggingsvergunning betrekking heeft.

Noot 6

Bij de planvorming omtrent het Grensmaasproject is bestuurlijke consultatie met Vlaanderen vereist. Voor de grensligging zijn afspraken met de Belgische federale overheid vereist.

Vlaamse zijde van de rivier is van groot belang voor het welslagen van het project. Niet alleen dient rekening gehouden te worden met het feit dat de voorgestane ingrepen effecten kunnen hebben op Vlaams grondgebied, ook de mogelijkheden voor natuurontwikkeling worden bepaald door de bereidheid van Vlaanderen⁶ om mee te werken aan het project.

Het belang van het coördineren van ruimtelijke plannen is reeds in 1969 onderkend met de installatie van de Bijzondere Commissie voor de Ruimtelijke Ordening van de Benelux Economische Unie. In 1975 heeft deze Commissie besloten een ruimtelijke planning op te stellen voor zowel het gehele Benelux-gebied (de Globale Structuurschets), als voor de verschillende grensgebieden (de Grensschetsen). Voor de Maasvallei is in 1990 een indicatieve structuurschets opgesteld. In deze "Ruimtelijke Structuurvisie voor de Maasvallei" kon nog slechts op globale wijze melding worden gemaakt van de Nederlandse ideeën over natuurontwikkeling door middel van grindwinning.

Met de totstandkoming van de "Intentieverklaring voor de inrichting van het Maasdal in Limburg" in 1992 zijn de ideeën voor het Grensmaasgebied geconcretiseerd. Vanaf dat moment zijn de contacten met België voor de ontwikkeling van een structuurvisie voor het Grensmaasgebied geïntensiveerd. Dit heeft geleid tot de "Intentieverklaring voor een grensoverschrijdend overlegkader inzake structuur en inrichting van de Grensmaasvallei". Deze intentieverklaring is op 1 juli 1994 door de betrokken Vlaamse en Nederlandse overheden ondertekend.

Een belangrijk punt in laatstgenoemde intentieverklaring is dat de Vlaamse participanten hebben toegezegd binnen de kaders van hun vastgesteld beleid te zoeken naar mogelijkheden voor versterking, herstel en ontwikkeling van natuurwaarden in het Vlaamse deel van de Grensmaasvallei. In deze context is met name het Vlaamse Grinddecreet (1994) van belang. Grindwinning kent hierin een duidelijke afbouwstrategie en is geconcentreerd op twee grote locaties, waar tot het jaar 2006 nog 60 miljoen ton grind gewonnen mag worden. In 2006 komt volgens dit decreet dus een einde aan de grindwinning in Belgisch Limburg. Daarnaast is van belang dat op grond van de intentieverklaring consensus vereist is voor realisatie van het beleid aan één zijde van de Grensmaas, in het geval dat dit tot omvangrijke effecten aan de andere zijde leidt. Onder omvangrijke effecten worden zodanige effecten verstaan, dat bestaande functievervulling aan de andere zijde van de Grensmaas wordt doorkruist en compensatie naar de mening van de participanten onvoldoende mogelijkheden biedt.

Als doel is in de Intentieverklaring de installatie van een overlegkader en de ontwikkeling van een grensoverschrijdende ruimtelijke visie op de structuur en inrichting van de Grensmaasvallei opgenomen. Het overlegkader is reeds in 1994 geïnstalleerd en bestaat uit een bestuurlijke en een ambtelijke component: de Vlaams-Nederlandse Coördinatiecommissie en de Vlaams-Nederlandse Projectgroep Grensmaas. Hierin bespreekt men ondermeer het MER-Grensmaas, plannen tot beperking van de wateroverlast en initiatieven voor natuurontwikkeling.

In 1994 is in opdracht van de Vlaamse overheid een haalbaarheidsstudie naar de concrete inrichting van een twaalfstal locaties langs de Grensmaas van start gegaan (LISEC, 1994). In februari 1995 heeft de Vlaams-Nederlandse Projectgroep Grens-

Ondertekening intentieverklaring Vlaanderen-Nederland
door S. Stevaert en J. Tindemans op het veer Berg-
Stokkem, juli 1994

Figuur 2.3

LEVENDE GRENSMAAS

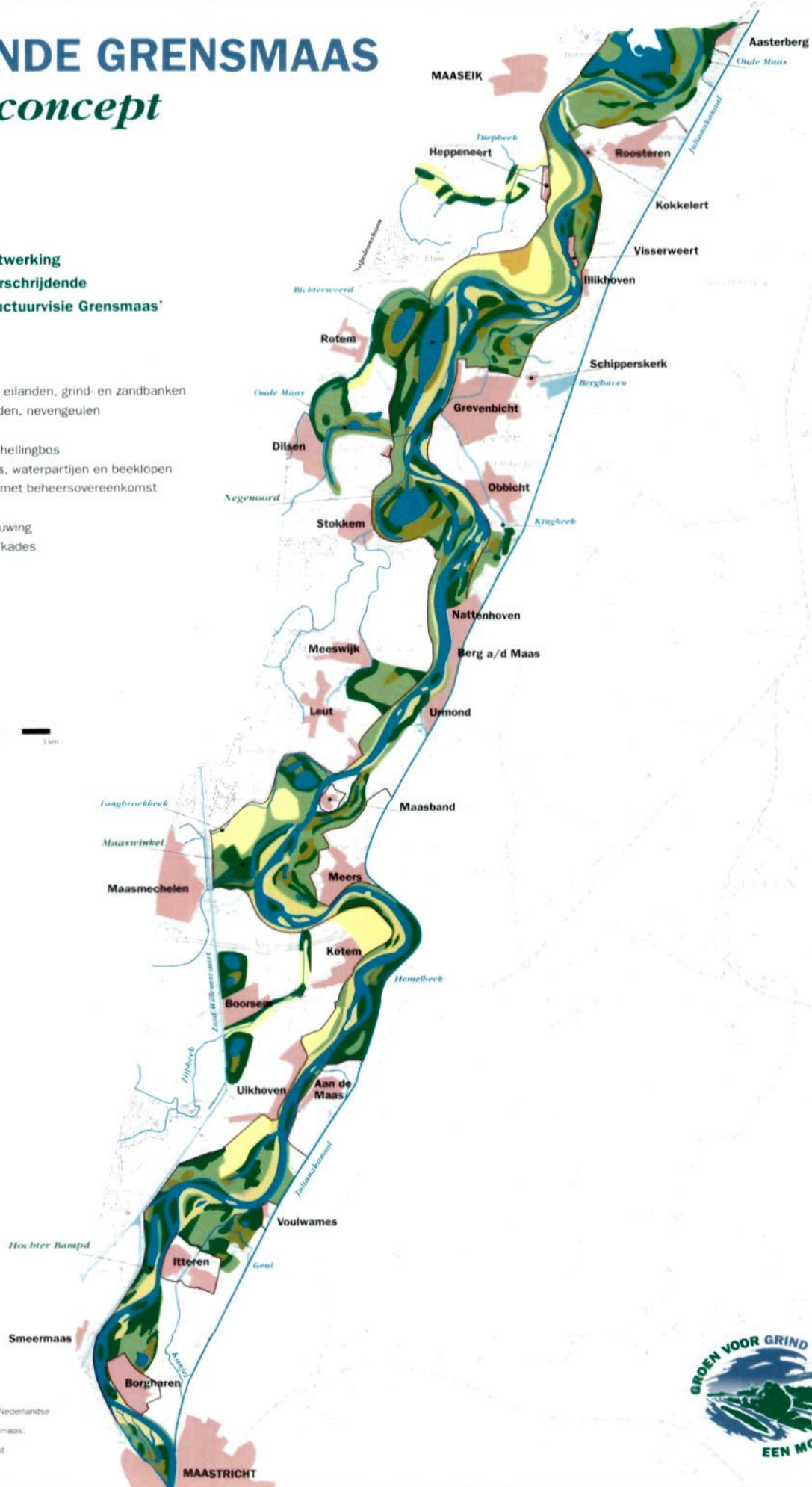
basisconcept

Basis voor de uitwerking
van de grensoverschrijdende
'Ruimtelijke Structuurvisie Grensmaas'

- Zomerbed, eilanden, grind- en zandbanken
- Lage weerden, nevengeulen
- Moeras
- Ooibos en hellingbos
- Grensmaas, waterpartijen en beeklopen
- Landbouw met beheersovereenkomst
- Akkerland
- Woonbebouwing
- Winterdijk/kades

0 0.5 1 2 3 km

Vastgesteld door de Vlaams-Nederlandse
Coördinatiecommissie Grensmaas;
mer 1995 Hasselt/Maastricht

maas een eerste aanzet voor een grensoverschrijdende ruimtelijke structuurvisie gepresenteerd (Vlaams-Nederlandse Projectgroep Grensmaas, 1995). Hierin zijn drie mogelijke scenario's voor de ontwikkeling van het gebied gepresenteerd, die elk een ander streefbeeld kennen en zich voornamelijk onderscheiden door de graad van natuurlijkheid en de mate van grensoverschrijdende afstemming en versterking. Voor Vlaanderen zijn de in het kader van de haalbaarheidsstudie opgestelde scenario's als uitgangspunt gekozen. Voor de Nederlandse zijde vormt het Grensmaas-project, inclusief de maatregelen als voorgesteld in strategie 2b van de Commissie Watersnood Maas, het uitgangspunt. Dit betekent dat in elk van de scenario's de oeververlagings bij Hochter Bampd, Herbricht en Kotem zijn opgenomen.

Uit de drie scenario's is in mei 1995 door de Vlaams-Nederlandse Coördinatiecommissie het scenario "Levende Grensmaas" voor verder uitwerking gekozen. Dit scenario gaat uit van meer bewegingsvrijheid voor de rivier, met als voornaamste effecten een beperking van de wateroverlast aan beide zijden van de rivier, alsmede grote kansen voor de ontwikkeling van een meer natuurlijk riviersysteem. Begin 1997 is hierover een evaluatierapport en plan van aanpak vastgesteld (Vlaams-Nederlandse Coördinatiecommissie Grensmaas, 1997). Door het Vlaams Gewest worden inmiddels de voorstellen aan Vlaamse zijde uit het scenario "levende rivieren" op hun effecten beoordeeld.

Het concept "Levende Grensmaas" (zie figuur 2.3) vormt het grensoverschrijdend kader voor de herziening van de Gewestplannen (Vlaamse zijde) en het Streekplan (Nederlandse zijde). Verdere uitwerking van het concept op schaal 1:25.000 moet leiden tot de Grensoverschrijdende Ruimtelijke Structuurvisie Grensmaasvallei en een actieplan met concreet tot uitvoering te brengen projecten.

*Het natuurpark Hochter Bampd (Lanaken) is onderdeel van het Concept 'Levende Grensmaas'.
Hoogwater, 22 december 1993*

3 Besluitvorming en toetsingskader

3.1 HET STREEKPLAN GRENSMAAS

Om de in hoofdstuk 2 geformuleerde doelen te kunnen realiseren moet een aantal met elkaar samenhangende besluiten worden genomen. Zo moet een streekplanherziening worden doorgevoerd, omdat de gewenste ingrepen niet in overeenstemming zijn met het vigerende ruimtelijke beleid voor het Grensmaasgebied. In het verlengde hiervan moeten de winplaatsen voor delfstoffen op grond van de Ontgrondingenwet (herziening 1997) in een streekplan worden aangewezen. Voor de uitvoering van het ruimtelijke beleid wordt onder andere het instrument landinrichting ingezet. Hiertoe moet een Projectnota Landinrichting worden opgesteld. Tenslotte dienen de ideeën aangaande functietoekenning aan en beheer van de rivier op grond van de Derde Nota Waterhuishouding in een beheersplan te worden vastgelegd.

Vanwege de onderlinge samenhang is besloten de diverse besluiten onder één paraplu te brengen: het Streekplan Grensmaas⁷. Dit plan heeft de status van streekplanherziening, waarin opgenomen een visie op de realisatie van het project, het rivierbeheer en het natuurbeheer in het toekomstige Grensmaasgebied. De Projectnota Landinrichting wordt als bijlage in het Streekplan Grensmaas opgenomen. Bij de uitwerking wordt een schaalniveau van 1:25.000 gehanteerd. Met de vaststelling van het Streekplan Grensmaas wordt voor de Nederlandse zijde tevens de basis gelegd voor de uitwerking van de grensoverschrijdende Ruimtelijke Structuurvisie (zie § 2.4.2).

Na vaststelling van het Streekplan Grensmaas dient nog een groot aantal besluiten te worden genomen voordat tot werkelijke uitvoering van het voornemen kan worden overgegaan (zie § 3.2). Het Streekplan Grensmaas vormt het beleidskader waarbinnen deze besluiten moeten worden genomen. Als zodanig is het richtinggevend en voorwaardenstellend voor de ontwikkelingen op het gebied van ruimtegebruik, waterhuishouding en milieu in het plangebied. Daarbij geeft het tevens enkele voorwaarden aan voor de uitvoering van de riviervverbreding en de daaraan gerelateerde werken en het beheer van het gebied na voltooiing van de werkzaamheden.

3.2 NOG TE NEMEN BESLUITEN

De belangrijkste besluiten die na vaststelling van het Streekplan Grensmaas nog moeten worden genomen voordat tot uitvoering kan worden overgegaan, zijn:

- wijziging van bestemmingsplannen;
- vaststelling Landinrichtingsplan;
- verlening vergunningen en ontheffingen;
- onteigening;

In de Voorkeursaanpak is rivierverruiming op drie Vlaamse locaties opgenomen. Voor de uitvoering hiervan moeten aan Vlaamse zijde een aantal besluiten worden

Noot 7

Het Streekplan Grensmaas richt zich niet alleen op de gebieden waar natuurontwikkeling en grindwinning is voorzien, maar ook op de overige gebieden tussen de Grensmaas en het Julianakanaal. Daarom wordt niet meer gesproken van het "Natuurontwikkelingsplan Grensmaas", zoals in de startnotitie stond aangegeven, maar van "Streekplan Grensmaas".

genomen. Daarnaast moeten in Vlaams-Nederlands verband afspraken worden gemaakt, c.q. moet overeenstemming worden bereikt, over een aantal aspecten van het plan. De diverse nog te nemen besluiten worden hierna kort toegelicht.

Bestemmingsplanwijzigingen

Van zes Maasgemeenten ligt een deel van het gemeentelijke grondgebied in het gebied van de Streekplanherziening Grensmaas (zie figuur 3.1). In 1995 zijn deze gemeenten samen met de provincie een werkverband gestart om de bestemmingsplanherzieningen naar tijd en inhoud goed te laten aansluiten op de streekplanherziening. Door een gezamenlijke aanpak van de werkzaamheden kunnen de bestemmingsplanwijzigingen in een relatief kort tijdsbestek doorgevoerd worden. De nieuwe bestemmingsplannen moeten worden vastgesteld door de respectievelijke gemeenteraden en worden goedgekeurd door de provincie. De te ontgronden locaties vloeien voort uit het (ontwerp) Streekplan en moeten opgenomen worden in de bestemmingsplannen. Hetzelfde geldt voor de verwerkingslocaties en de nieuw aan te leggen (niet tijdelijke) infrastructuur. Bovendien moeten in de bestemmingsplannen geluidcontouren rondom vaste verwerkingslocaties worden opgenomen.

Landinrichtingsplan

De Projectnota Landinrichting maakt deel uit van het Streekplan Grensmaas. Deze nota bevat onder meer de gebiedsgerichte doelstellingen voor de uitvoering van de landinrichting in het Grensmaasgebied. Deze doelstellingen worden vertaald naar uitvoeringsmaatregelen in het Landinrichtingsplan. Evenals de Projectnota Landinrichting, wordt het Landinrichtingsplan vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Limburg.

Vergunningen en ontheffingen

Voordat tot uitvoering kan worden overgegaan dient een groot aantal vergunningen en ontheffingen te worden afgegeven. De belangrijkste hiervan zijn:

- a) vergunningverlening krachtens de Ontgrondingenwet;
- b) vergunningverlening krachtens de Rivierenwet;
- c) goedkeuring saneringsplannen (water)bodem krachtens de Wet bodembescherming;
- d) vergunningverlening krachtens de Wet milieubeheer;
- e) vergunningverlening krachtens de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (WVO);
- f) vergunningverlening krachtens de Keur van het Waterschap Roer en Overmaas;
- g) ontheffing voor het verrichten van werkzaamheden in grondwaterbeschermingsgebieden.

Voor een toelichting op deze benodigde vergunningen en ontheffingen wordt verwezen naar bijlage B.

Onteigening

Het is waarschijnlijk dat niet alle gronden voor de uitvoering beschikbaar komen tijdens de voorbereiding van de ontgronding. Om toch tot uitvoering over te kunnen gaan dient onteigend te worden.

De procedure die hiervoor gevolgd moet worden is vastgelegd in de *Onteigeningswet*. Deze wet kent verschillende titels, die van toepassing zijn naar gelang het doel van de onteigening. In onderhavig geval zijn de titels IIa "werken ten behoeve van infrastructuur en verbreding rivieren", IIc "werken ten behoeve van winning van

oppervlaktedelfstoffen” en IV “onteigening in het belang van de ruimtelijke ordening” van toepassing.

Vlaamse besluiten en besluiten in Vlaams-Nederlands verband

Voor de uitvoering van de drie Vlaamse locaties is een wijziging van Vlaamse gewestplannen noodzakelijk. Bovendien moeten milieu- en bouwvergunningen worden afgegeven door Vlaamse bevoegde instanties. Zoals beschreven in paragraaf 2.4.2 vormt het concept ‘Levende Grensmaas’ de gemeenschappelijke basis voor de streekplanherziening aan Nederlandse zijde en de herziening van de gewestplannen aan Vlaamse zijde. Verdere uitwerking hiervan moet resulteren in de Grensoverschrijdende Ruimtelijke Structuurvisie. Voor de uitvoering van de plannen moet overeenstemming worden bereikt over eventuele Thalwegverplaatsingen.

3.3 BESLUITVORMINGSPROCEDURES

De hiervoor beschreven besluiten kennen elk hun eigen besluitvormingsprocedure. Om zo snel mogelijk met de uitvoering te starten dienen de diverse besluitvormingsprocedures parallel aan elkaar te worden gestart en te worden doorlopen. Zo dient er sprake te zijn van een gecoördineerde vergunningverlening. Daarbij dient echter rekening te worden gehouden met de volgorde waarin de besluiten moeten worden genomen. Zo kunnen de bestemmingsplannen pas worden vastgesteld wanneer het Streekplan Grensmaas is vastgesteld. Met de voorbereiding hiervan kan echter al voor de vaststelling van dit Streekplan worden begonnen.

De besluiten die het aanvangstijdstip van de uitvoeringswerkzaamheden in belangrijke mate bepalen zijn:

- vaststelling Streekplan Grensmaas;
- vaststelling landinrichtingsplan;
- vaststelling Bestemmingsplannen gemeenten;
- afspraken met België inzake Tractaat grensscheiding 1843.
- vergunningverlening krachtens de Ontgrondingenwet;
- vergunningverlening krachtens de Wet milieubeheer;
- onteigening krachtens de Onteigeningswet;

Uitgaande van een optimistisch scenario kan begin 2000 met de feitelijke uitvoering worden begonnen. Van belang daarvoor is dat het Streekplan Grensmaas in 1998 wordt vastgesteld door de Provinciale Staten van Limburg en de verantwoordelijke ministeries. Synchronoos aan de opstelling van het Streekplan Grensmaas wordt samen met de gemeenten gewerkt aan de bestemmingsplanwijzigingen. Hiermee is het mogelijk om de ontwerp-bestemmingsplannen vrij snel na het ontwerp-Streekplan Grensmaas ter visie te leggen. Op basis van het vastgestelde Streekplan Grensmaas kan vaststelling van de bestemmingsplannen door de gemeenteraden plaatsvinden.

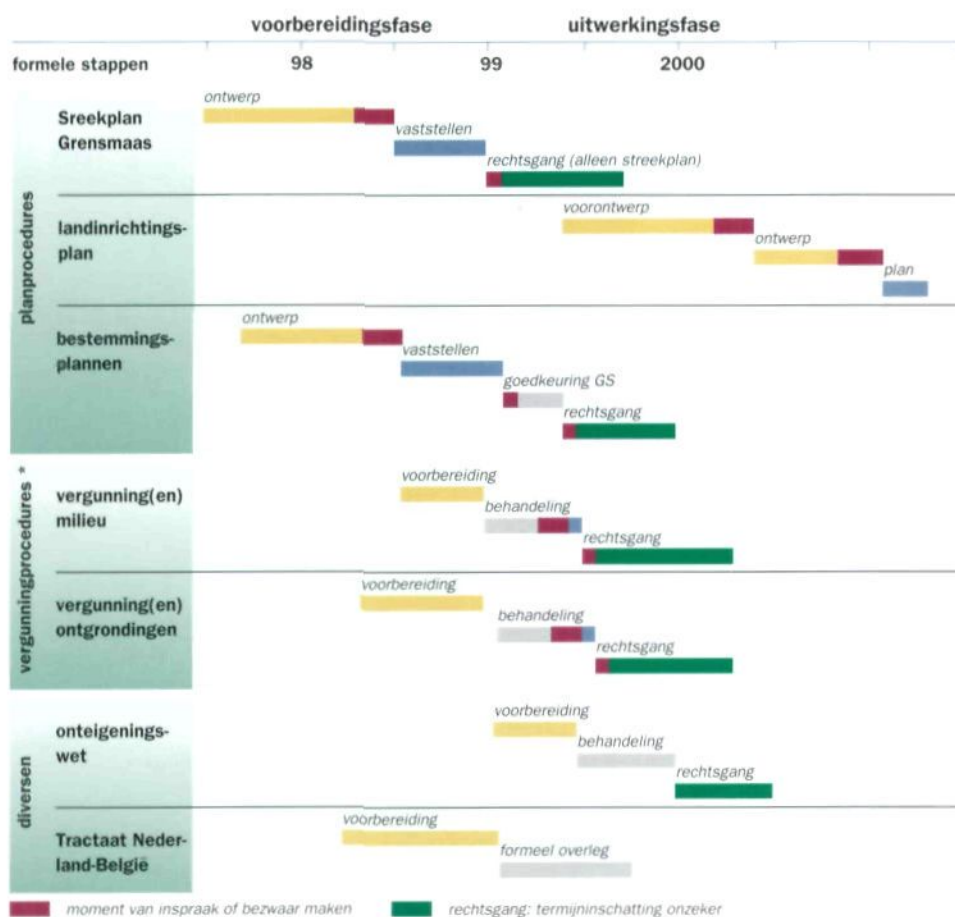
Daarna kunnen de volgende stappen genomen worden:

- indiening vergunningaanvragen voor de ontgrondingen; deze aanvragen kunnen, mede op basis van het MER, al geruime tijd voor de vaststelling van het Streekplan Grensmaas worden voorbereid, mits bekend is wie het project gaat uitvoeren;
- opstarten rechtsgang voor onteigening op grond van titel II voor de gronden die nodig zijn voor de stroomgeulverbreding; onteigeningstitel IV (ruimtelijke ontwikkeling) kan pas worden ingezet als de bestemmingsplannen zijn goedgekeurd.
- in werking zetten behandeling Wm-vergunningaanvragen; daarbij moet onder-

Figuur 3.1

Afbakening plangebied Grensmaasproject met indeling
betrokken gemeenten

Figuur 3.2

Procedureschema planvorming, besluitvorming en voorbereiding uitvoering Grensmaasproject

* Andere procedures (bijvoorbeeld Rivierenwet, Wet Verontreiniging oppervlaktewater en Aanlegvergunning) zijn naar verwachting binnen de hier vermelde procedures in de tijd inpasbaar.

scheid gemaakt worden tussen de procedures voor de vergunningen benodigd voor de verwerkingsinstallaties en die voor de overige aspecten; eerstgenoemde procedures kunnen pas worden opgestart als de inrichtingen als zodanig zijn gezoneerd in de bestemmingsplannen; de andere Wm-procedures kunnen gelijk met de procedures voor de ontgrondingenvergunningen worden opgestart. NB. Wm-vergunning voor de kleiberging dient mogelijk vooraf worden gegaan door een inrichtings-m.e.r., tenzij hiervoor ontheffing wordt verkregen.

De fasering is schematisch weergegeven in figuur 3.2.

3.4 TOETSINGSKADER VOOR DE VOORKEURSAANPAK

Op het Grensmaasproject is een groot aantal wetten en wettelijke regelingen van toepassing, die voorwaarden stellen aan de uitvoering. Daarnaast zijn er ook diverse beleidsbesluiten die als voorwaardenstellend, dan wel richtinggevend voor de uitvoering moeten worden beschouwd. Tabel 3.1 geeft een overzicht van deze wetten, regelingen en beleidsbesluiten met een aanduiding van de voorwaarden. In de deelrapportages is per onderzoeksonderwerp een toelichting op de belangrijkste voorwaardenstellende besluiten opgenomen. Relevante getalswaarden (normen) voor de toetsing zijn eveneens in deze rapporten te vinden.

Hierbij dient aangetekend te worden dat de voorwaardenstellende besluiten de actuele situatie weergeven. Meerdere zullen echter tijdens de uitvoering zijn vervangen of herzien.

De voorwaarden uit het Structuurschema Oppervlakedelfstoffen, het Structuur-

Tabel 3.1
Voorwaardenstellende besluiten

Jaar	Besluit	Kernpunten voor het Grensmaasproject
<i>Ontgrondingen</i>		
1996	Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen (regeringsbeslissing)	voorlopige taakstelling Limburg: winning van 23,5 miljoen ton beton- en metselzand in de periode 1999 t/m 2008
<i>Ruimtelijke ordening, natuur en landschap</i>		
1991	Vierde nota over de ruimtelijke ordening Extra (regeringsbeslissing)	locatiekeuze en eindbestemming grindwinning moeten afgestemd zijn op de mogelijkheden voor natuurontwikkeling en recreatief (mede)gebruik
1993	Structuurschema Groene Ruimte (regeringsbeslissing)	taakstelling van ongeveer 1.000 hectare nieuwe natuur in het Grensmaasgebied; in het Grensmaasproject moet aandacht besteed worden aan herstel van de vismigratie en aan afstemming met de Vlaamse natuurgebieden
1996	Beleidslijn "Ruimte voor de rivier" (Min. V&W en VROM)	toetsingskader voor de beoordeling van nieuwe activiteit en de wijziging van bestaande activiteiten in het winterbed van onder andere de Maas
<i>Milieubeschermingsgebieden</i>		
1995	Milieubeleidsplan Limburg	in grondwaterbeschermingsgebieden zijn geen nieuwe activiteiten toegestaan die matig of hoog risico voor bodem- en grondwaterverontreiniging inhouden
1995	Provinciale Milieuverordening	verboden aangaande constructies in waterwingebieden en het roeren van grond in waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden; diverse voorschriften en beperkingen t.a.v. bodemgebruik in waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden
<i>Waterhuishouding en oppervlaktewaterkwaliteit</i>		
1990	Derde Nota Waterhuishouding (regeringsbeslissing)	aan de Grensmaas zijn functies toegekend waarvan de kwaliteitsdoelstellingen zijn vastgelegd bij AMvB krachtens de WVO. Ook de termijnen die moeten worden nagestreefd om de kwaliteitsdoelstellingen te halen zijn daarin opgenomen. Het betreft de functies: • water bestemd voor bereiding van drinkwater (waterkwaliteitsdoelstelling moet bereikt zijn bij aanwijzing en geldt alleen daar waar de kwaliteit relevant is voor de kwaliteit bij het innamepunt) • water voor karperachtigen (vijf jaar na aanwijzing) • water voor zalm-achtigen (zes jaar na aanwijzing) indien de toetsingswaarden voor baggerspecie worden overschreden, moet deze onder toepassing van IBC-criteria worden verwerkt.
1995	Verdrag inzake de afvoer van het water van de Maas	afspraken over de waterverdeling van de Maas bij lage afvoeren waarbij tekort aan water dreigt te ontstaan
1993	Beleidsstandpunt verwijdering baggerspecie (min. van VROM- V&W)	normflux verontreinigingen uit baggerspeciedepots
1992	Notitie "Handhaving Rivierenwet, beleidskader voor kleine obstakels in het winterbed"	een waterstandsverhoging van meer dan 1 mm door een obstakel in het winterbed moet gecompenseerd worden
1994	Verdragen inzake de bescherming van de Maas	actieprogramma's
1994	Evaluatienota Water (regeringsbeslissing)	streef-, toetsings-, grens- en interventiewaarden water(bodem)kwaliteit
<i>Bodem- en grondwaterbescherming</i>		
1992	Integraal waterbeheersplan zuidelijk Zuid-Limburg	normen nutriënten en eutrofiërende parameters in het grondwater
1994	Circulaire interventiewaarden	streef- en interventiewaarden bodem- en grondwaterkwaliteit
1995	Saneringsregeling Wbb	criteria saneringsnoodzaak en saneringsurgentie; procedure-eisen voor grondverzet in ernstig verontreinigde bodems
1995	EWHP Provincie Limburg	doelstellingen t.a.v. verdrogingsbeleid; stand-still beleid t.a.v. grondwaterstanden
1996	Bouwstoffenbesluit	criteria en randvoorwaarden voor toepassen van verontreinigde grond als bouwstof in werken
1997	Concept Beleidsnotitie Actief Bodembeheer Rivierbed	omgang met verontreinigd sediment in de grote rivieren
<i>Luchtverontreiniging</i>		
1995	Nederlandse Emissie Richtlijnen	er mag geen visueel waarneembare stofverspreiding optreden
<i>Geluid</i>		
1979	Wet Geluidhinder	van toepassing op verwerkingsinstallaties, inpassing in bestaande geluidszones of maximale geluidbelasting van 50 dB(A) op gevels van woningen en andere geluidsgevoelige objecten
1992	Circulaire Natte Grindwinningen	maximale etmaalwaarde op gevels van woningen en andere geluidsgevoelige objecten is 60 dB(A); gestreefd wordt naar 50 dB(A). N.B. deze norm geldt voor alle handelingen die te maken hebben met de grindwinning, inclusief verwerking en transport
<i>Leidingen</i>		
1984	Structuurschema Buisleidingen	ter hoogte van Meers en Urmond loopt een buisleidingenstrook door het Grensmaasgebied. Grote ruimtelijke ontwikkelingen zijn in deze zeventig meter brede strook niet toegestaan.
1992	Partiële herziening Streekplan Zuid-Limburg; Streekplanuitwerking buisleidingen	vastlegging buisleidingentracé's

schema Groene Ruimte en het Deltaplan Grote Rivieren zijn als taakstelling in de doelstelling van het project opgenomen. Voorafgaand aan het ontwerp van de Voorkeursaanpak is nog een aantal criteria geformuleerd, waaraan het plan tenminste moet voldoen.

De ontwerpcriteria voor de Voorkeursaanpak samen met de voorwaarden die voortvloeien uit beleid, wet- en regelgeving, vormen het toetsingskader voor de beoordeling van de Voorkeursaanpak. Paragraaf 7.1 behandelt deze toetsing.